

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

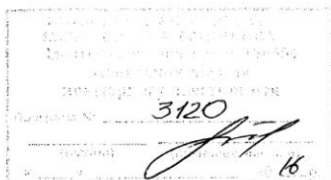

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання історії в школі

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2016 – 2017 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з
науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов
«___» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання історії в школі

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма Методика викладання історії в школі для студентів галузі знань 0203 «Гуманітарні науки», напряму підготовки 6.020302 Історія

Розробники: доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка Саган Галина Василівна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол від 5 вересня 2016 року № _1__

Завідувач кафедри всесвітньої історії _____ І.В.Срібняк
(підпис)

© _____, 2016 р.

© _____, 2017 р.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Структура програми	6
3. Тематичний план.....	7
4. Програма.....	10
5. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання історії школі»	23
6. Карта самостійної роботи	26
7. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	27
8. Орієнтовна тематика рефератів	28
9. Система поточного і підсумкового контролю знань.....	30
10. Орієнтовна тематика курсових та дипломних робіт	31
11. Методичне забезпечення курсу	32
12. Питання до екзамену	33
13. Рекомендована література	36

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Методика викладання історії в школі» (далі - Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою всесвітньої історії та методики навчання Інституту лідерства та соціальних наук на основі ОПП спеціальності 6.020302 «Історія» відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київського університету імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Методика викладання історії в школі» є складовою частиною дисциплін нормативної частини навчальної програми.

Мета:

Вивчення даного курсу має спонукати студентів до глибокого вивчення теоретичних основ методики викладання історії, дослідження теоретичної спадщини вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, цілісне її сприймання, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

Програма націлює студентів на вивчення завдань, структури, змісту і специфічних особливостей курсів історії України та всесвітньої історії, застосування різних форм організації навчально-виховної діяльності, планування і методичного забезпечення різних форм навчальних занять з предмету: аналізу, оцінки рівня знань і умінь школярів, оволодіння навичками дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Опанування «Методики викладання історії» як навчальної дисципліни, допоможе студентам ознайомитися із сучасною методикою організації навчання історії, дасть можливість майбутнім вчителям історії підготуватися до професійної діяльності на педагогічній ниві.

Завдання:

В результаті вивчення курсу «Методика викладання історії в школі» студенти мають набути теоретичних знань з даного предмета; сформулювати понятійний апарат; набути практичних умінь та навичок проведення уроків різних типів і в різних формах; навчитися організовувати та проводити позакласні та позашкільні заходи з історії для учнів різних вікових категорій.

Навчальні результати / досягнення:

По закінченні вивчення курсу студенти мають **знати:**

- предмет, завдання та функції методики викладання історії;
- завдання шкільної історичної освіти; сучасну систему шкільної історичної освіти в Україні;
- історію шкільної історичної освіти та методики викладання історії в Україні, стан шкільної історичної освіти та методики викладання історії за кордоном;
- форми навчання історії;
- методи та методичні прийоми вивчення історії;
- засоби навчання історії;
- міжпредметні та міжкурсів зв'язки історії;
- особливості позакласної роботи з історії та краєзнавчо-пошукової роботи;
- особливості системи перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів;
- роль і місце вчителя історії в суспільстві.

Вміти

- аналізувати передовий педагогічний досвід з методики викладання історії в школі та використовувати його на практиці;
- підготувати та провести урок з історії різних типів і в різних (традиційних та нетрадиційних) формах;
- задля досягнення поставленої мети правильно добирати методи та методичні прийоми вивчення історії;
- здійснювати раціональний добір засобів навчання історії;
- встановлювати міжпредметні та міжкурсові зв'язки;
- правильно використовувати різні форми перевірки та оцінювання знань і умінь учнів;
- вміти організувати позакласну роботу з історії.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить - 180 год., із них:

лекції - 30 год.;

семінарські заняття - 26 год.;

індивідуальна робота - 8 год.;

підсумковий контроль (ПМК) - 8 год.

самостійна робота – 72 год.

семестровий контроль – 36 год.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Методики навчання історії в школі

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 6 кредитів	Шифр та назва галузі: 0203 «Гуманітарні науки»	Частина програми - нормативна
Кількість змістовних модулів: 6	Шифр та назва напрямку: 6.020302 «Історія»	Рік підготовки: 3-4 Семестр: 6, 7
Загальний обсяг дисципліни: 180 годин.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр».	Аудиторні заняття: 54 год. з них: лекції - 30 год.; семінарські заняття - 26 год.; самостійна робота - 80 год.;
Кількість тижневих годин: 2 години.		підсумковий контроль (ПМК) - 8 год. семестровий контроль – 36 год. Вид контролю: залік, екзамен.

III. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

1. Лекції (Л);
2. семінарські заняття (СЗ);
3. практичні заняття (ПЗ);

4. індивідуальна робота (ІР);
5. самостійна робота (СР);
6. підсумковий контроль (ПК).

(III курс, 6 семестр).

	Назви	Кількість годин								
		Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	ПК	СК
Змістовий модуль I.										
Методика навчання історії як наука і фахова дисципліна.										
1.	Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна.	6	2	2				4		
2.	Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні.	4	3	1	1		1	2		
3.	Зміст шкільної історичної освіти.	6	2	1	1			4		
4.	Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Учитель історії, кабінет історії.	6	2		2			2		
	<i>Разом</i>	32	9	4	4		1	12		
Змістовий модуль II.										
Дидактичні форми навчання.										
1.	Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці.	8	1	1				6		
2.	Класно-урочна форма навчання та її альтернативи.	10	4	1	2		1	6		
3.	Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці.	10	4	2	2			4		
4.	Модульний контроль	2	2						2	
	<i>Разом</i>	30	11	4	4		1	16	2	
Змістовий модуль III.										
Методи, прийоми та засоби навчання історії.										
1.	Поняття методу та прийому навчання.	6	2	2				2		
2.	Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання.	8	2	2				4		
3.	Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії.	8	3	2			1	4		
4.	Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання історії.	4	1		1			2		
5.	Контроль та оцінювання знань	4	1		1			2		
6.	Формування історичної уяви учнів.	4	1		1			2		
7.	Структура історичних знань учнів	4	1		1			2		
8.	Модульний контроль	2								
	<i>Разом</i>	40	11	6	4		1	18	2	
	<i>Разом за навчальним планом</i>	72	32	16	12		4	36	4	

(IV курс, 7 семестр).

№	Назви	Кількість годин								
		р	А	Л	СЗ	П 3	ІР	СР	ПК	СК
Змістовий модуль IV. Теорія і практика сучасного уроку										
1.	Урок як основна форма навчання історії. Підготовка вчителя до уроку історії.	5	3	2			1	2		
2.	Нетрадиційні (нестандартні) уроки.	4	4	2				2		
3.	Шляхи формування мотивації на уроках історії.	2						2		
4.	Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу	4	2		2			2		
5.	Методика проведення комбінованого уроку з історії	6	4	2	2			2		
6.	Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з	2						2		
7.	Модульний контроль	1							1	
	<i>Разом</i>	24	11	6	4		1	12	1	
Змістовий модуль V. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання історії										
1.	Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності.	6	2	2				4		
2.	Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.	6	2		2			4		
3.	Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії.	9	5	2	2		1	4		
4.	Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії	6	2		2			4		
5.	Модульний контроль	1							1	
	<i>Разом</i>	28	11	4	6		1	16	1	
Змістовий модуль VI. Технологічний підхід в навчанні історії										
1.	Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання.	4	2	2				2		
2.	Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання.	3	1				1	2		
3.	Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного	3	1				1	2		
4.	Проблемне та сугестивне навчання. Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання.	2						2		

5.	Методика проведення нестандартних уроків з використанням	6	6	2	4					
6.	Модульний контроль	2							2	
7.	Семестровий контроль	36								36
	<i>Разом</i>	20	10	4	4		4	8	2	
	<i>Разом за навчальним планом</i>	108	32	14	14		4	36	4	36

IV. ПРОГРАМА

(III курс, 6 семестр).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Методика навчання історії як наука і фахова дисципліна.

Лекція 1. Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна. (1 год.)

Тематичний план:

1. Ознайомлення студентів з програмою курсу "Методика викладання історії*".
2. Мета та завдання курсу.
3. Поняття "метод", "методика".
4. Сутність методики навчання історії як галузі педагогічної науки: об'єкт і предмет методики історії як науки.
5. Процес навчання, його основні компоненти.
6. Характеристика змісту компонентів навчання історії.
7. Зв'язок методики навчання історії і іншими науками. Міжпредметні та міжкурсові зв'язки історії як навчального предмета.
8. Методи наукових досліджень у методиці навчання історії.

Основні поняття теми: метод; методика, об'єкт та предмет методики; процес навчання; компоненти процесу навчання; методи наукових досліджень.

Лекція 2. Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні. (1 год.)

Тематичний план:

1. Цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні, основні принципи її розвитку.
2. Методологічні підходи до сучасної історичної освіти.
3. Поняття лінійна та концентрична структура шкільної історичної освіти, їх порівняльна характеристика.
4. Характеристика сучасної системи шкільної історичної освіти в Україні.

Основні поняття теми: цілі, завдання та принципи історичної освіти; Методологія, методологічні підходи, лінійна структура історичної освіти; концентрична структура історичної освіти.

Лекція 3. Зміст шкільної історичної освіти. (2 год.)

Тематичний план:

1. Основні компоненти змісту історичної освіти.
2. Історичні факти і їх класифікація.
3. Теоретичний матеріал в історичних курсах (5-8 кл.).
4. Емпіричний та теоретичний рівні засвоєння учнями навчального матеріалу.

5. Співвідношення фактів і теорії в курсах історії (5-8 кл.).

Основні поняття теми: компоненти змісту історичної освіти; Історичні факти; теоретичний матеріал; Рівні засвоєння навчального матеріалу.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО I МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Кабінет історії. (2 год.)

План заняття (перелік питань для обговорення):

1. Визначте суть процесу реформування шкільної історичної освіти в Україні.
2. Основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти: їх зміст та характеристика.
3. Освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
4. Кабінет історії: роль і місце вчителя в суспільстві, вимоги до вчителя; загально-педагогічні знання, вміння і навички сучасного вчителя; педагогічна творчість учителя.
5. Кабінет історії: роль кабінету в навчальній роботі з історії; обладнання кабінету історії; планування кабінету історії.

Практичне завдання: підготувати креслення стенду кабінету історії.

Рекомендована література: 1, 2, 114, 203, 245, 248, 267.

Семінарське заняття 2. Програми та підручники з історії для загальноосвітніх навчальних закладів як відображення структури та змісту шкільної історичної освіти (2 год.)

План заняття (перелік питань для обговорення):

1. Завдання історичної освіти, визначені в Державному стандарті базової і повної середньої освіти освітньої галузі "Суспільствознавство" та в шкільних програмах з історії.
2. Загальні вимоги до програми з історії для середньої школи: керівна спрямованість програми і пояснювальної записки; характеристика розділів програми з історії;
3. Загальна характеристика структури історичної освіти в середній школі.
4. Підручник з історії: призначення та функції; структурні компоненти; методичні вимоги до підручника.
5. Порівняльний аналіз змісту, принципів побудови та методичного апарату різних (варіантів) підручників з історії.
6. Використання в 5-8 класах методичних можливостей підручника.
7. Характеристика методичної літератури.

Рекомендована література: 4, 24, 68,91, 93, 122, 158-165, 172, 203, 218, 244, 245, 255.

Питання до I модульної контрольної роботи.

1. Що таке методика навчання історії?
2. Визначте об'єкт та предмет методики навчання історії як науки.
3. З яких компонентів складається процес навчання історії яка система?
4. Як пов'язані між собою компоненти процесу навчання історії?
5. Розкрийте зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
6. Від яких факторів залежить відбір та структурування змісту шкільних історичних курсів?
7. Якими є завдання методики як науки?
8. Схарактеризуйте основні етапи і методи педагогічного дослідження.
9. Дайте визначення міжпредметних та міжкурсних зв'язків історії.
10. Яка роль міжпредметних зв'язків у навчанні історії?
11. Які зв'язки має методика викладання історії як наука з іншими науками?
12. Як ви розумієте поняття "інтегроване навчання"?
13. Які ключові компоненти професійної компетентності вчителя історії ви знаєте?
14. Якою є роль вчителя історії в навчальному процесі?
15. Які вимоги ставить сучасне суспільство до вчителів історії?
16. В чому полягає педагогічна творчість вчителя?
17. Схарактеризуйте суть реформування шкільної історичної освіти в Україні.
19. Якими є основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти?
20. Схарактеризуйте освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
21. Яку роль відіграє кабінет історії в навчальному процесі?
22. Якими є мета і завдання шкільної історичної освіти в Україні в основній школі?
23. Що таке структура шкільної історичної освіти?
24. Схарактеризуйте лінійну структуру шкільної історичної освіти.
25. Схарактеризуйте концентричну структуру шкільної історичної освіти.
26. Що таке зміст освіти? З яких елементів складається зміст шкільної історичної освіти?
27. Що таке емпіричний та теоретичний рівні вивчення історичних знань?
28. Перерахуйте основні підходи до класифікації історичних фактів у методичній науці.
29. Що таке теорія?
30. Що таке поняття та як вони класифікуються?
31. Що таке зв'язки та тенденції суспільного розвитку та якими вони бувають?
32. Як може бути представлена теорія у підручниках чи викладі учителя?
33. Що таке історичне уявлення? Які є види історичних уявлень?
34. Якими є структурні компоненти сучасного підручника з історії?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Дидактичні форми навчання.

Лекція 1 Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці. (1 год.)

Тематичний план:

1. Основні категорії та завдання сучасної дидактики.
2. Процес навчання: його структура, основні принципи навчання.
3. Поняття «форми» навчання.
4. Форма навчання та форма організації навчання, їх функції та класифікація

Основні поняття теми: дидактика; структура процесу навчання; форми навчання; форма організації навчання.

Лекція 2 Класно-урочна форма навчання та її альтернативи. (1 год.)

Тематичний план:

1. Основні елементи класно-урочної форми навчання, її переваги та недоліки.
2. Бел-ланкастерська система взаємного навчання.
3. Батовська система навчання.
4. Мангеймська система навчання.
5. Система індивідуального навчання - Дальтон-план.
6. Колективний спосіб навчання.
7. План Трампа.
8. Лекційно-семінарська форма організації навчання.

Основні поняття теми: система навчання, бел-ланкастерська система взаємного навчання, батовська система навчання, мангеймська система навчання, система індивідуального навчання -дальтон-план, колективний спосіб навчання, план Трампа, лекційно-семінарська форма організації навчання.

Лекція 3. Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці. (2 год.)

Тематичний план:

1. Супровідні форми організації навчання: навчальна екскурсія, практикум, ділова гра, тренінг, факультативні курси, елективні курси, навчальна конференція, навчальні консультації - їх мета, структура, особливості підготовки та проведення;
2. Допоміжні форми організації навчання: предметні гуртки, майстерні, навчальні лабораторії, шкільні наукові об'єднання, олімпіади, турніри, конкурси, виставки - їх завдання та значення, особливості проведення, нестандартні форми проведення.

Основні поняття теми: супровідні форми організації навчання; допоміжні форми організації навчання.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО II МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Позакласна робота з історії. (2 год.)

План заняття:

1. Завдання та зміст позакласної роботи з історії.
2. Основні форми позакласної роботи з історії, їх характеристика та особливості.
3. Організація та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
4. Проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
5. Організація та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.

Практичне завдання.

1. Підготувати план та сценарій проведення в школі тижня історії або іншого позакласного заходу з історії.
2. Розробити план роботи історичного гуртка або факультативу.

Рекомендована література: 26, 34, 60, 201, 203.

Семінарське заняття 2. Краєзнавчо-пошукова робота з історії. (2 год.)

План заняття:

1. Завдання та зміст краєзнавчо-пошукової роботи з історії в школі.
2. Напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи.
3. Місце краєзнавчого матеріалу на уроках історії.

Рекомендована література: 85, 203,264.

Питання до II модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте структуру та завдання процесу навчання.
2. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип науковості, доступності в поєднанні з високим рівнем складності, зв'язку теорії з практикою, принцип міцності.
3. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип виховуючого навчання, розвиваючого навчання, наочності системності та послідовності, самостійності й активності.
4. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип індивідуалізації та диференціації, оптимізації, гуманізації навчання, співробітництва вчителя і учнів.
5. Схарактеризуйте поняття "форми" в сучасній дидактиці.
6. Назвіть і схарактеризуйте відомі вам форми навчання.
7. Що означає поняття "організаційна форма навчання", які організаційні форми навчання ви знаєте?
8. Назвіть та схарактеризуйте основні форми позакласної роботи з історії.
9. В чому полягають особливості організації та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
10. Методика організації та проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
11. Методика організації та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.
12. Основні завдання та напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи.
16. Як можна використати краєзнавчий матеріал на уроках історії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Методи, прийоми та засоби навчання історії.

Лекція 1. Поняття методу та прийому навчання. (2 год.)

Тематичний план:

1. Поняття «методи навчання та прийоми навчання історії».
2. Різноманітні підходи до класифікації методів викладання історії та їх характеристика.
3. Сутність та зміст традиційних методів навчання: розповідь та пояснення вчителя, бесіда, робота з книгою, ілюстрація та демонстрація тощо.

Основні поняття теми: методи навчання; прийоми навчання; традиційні методи навчання.

Лекція 2. Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання. (2 год.)

Тематичний план:

1. Евристичні методи навчання.
2. Когнітивні методи навчання (наукові, метапредметні, емпатії, змістового бачення, символічного бачення, евристичного спостереження, метод фактів, метод досліджень, конструювання понять,

гіпотез і т. ін.);

3. Креатині методи навчання (методи придумування, гіперболізації, «якби...», образно-картині, «розумового штурму», синектики, «морфологічного аналізу»).

4. Оргдіяльнісні методи, або методи організації навчання (учнівського планування, створення освітніх програм учнів, нормотворчості, взаємонавчання, рецензій, контролю, рефлексій, самооцінки).

Основні поняття теми: евристичні методи; когнітивні методи; креатині методи; оргдіяльнісні методи.

Лекція 3. Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії. (1 г.)

Тематичний план:

1. Поняття «засоби навчання». Класифікація засобів навчання.
2. Актуальні проблеми шкільного підручника з історії.
3. Використання методичних можливостей підручника історії.
4. Класифікація текстових засобів навчання.
5. Методика роботи з історичним документом.
6. Художня та науково-популярна література у навчанні історії.
7. Проблема інтерпретації навчальних текстів на уроках історії.

Основні поняття теми: підручник; інтерпретація; методичний апарат; структура підручника; текст і поза текстові компоненти; класифікація навчальних текстів; історичний документ; первинне, вторинне джерело; художня та науково-популярна література.

Лекція 4. Контроль та оцінювання знань. (1 год.)

Тематичний план:

1. Суть реформи оцінювання знань та вмінь учнів.
2. Класифікації контролю.
3. Вимоги щодо контролю та оцінювання.
4. Рівні навченості учнів.
5. 12-бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів.
6. Діагностування навчальних досягнень учнів у 12-бальній системі оцінювання навчальних досягнень учнів.

Основні поняття теми: класифікація контролю знань та вмінь учнів; рівні навченості; діагностування навчальних досягнень.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО ІІІ МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання (ТЗН) . (1 год.)

План заняття:

1. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними..
2. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
3. ТЗН: класифікація та особливості роботи з їх різними видами.

Рекомендована література: 27, 88, 118, 133, 155, 157. 203, 206, 240.

Семінарське заняття 2. Контроль та оцінювання знань учнів. (1 год).

План заняття:

1. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
2. Вимоги щодо контролю та оцінювання: організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів.
3. Рівні навченості учнів.
4. Засоби стимулювання навчальної діяльності учнів.

Рекомендована література: 21, 29, 53, 76. 178, 223, 224, 234.

Семінарське заняття 3. Формування історичної уяви (1 год.)

План заняття:

1. Характеристика видів історичних уявлень, методичні шляхи їх формування.
2. Методи і прийоми роботи з різними видами картографічного матеріалу.
3. Методи і прийоми утворення історичних уявлень, про час.
4. Методика закріплення хронологічного матеріалу.

Рекомендована література: 104-107, 180, 222-224, 236, 256.

Семінарське заняття 4. Структура історичних знань учнів. (1 год.)

План заняття:

1. Методи і методичні прийоми засвоєння історичних знань: класифікація фактів, їх специфічні особливості; критерії відбору фактів на урок; критерії відбору фактів на урок;
2. Методи і методичні прийоми засвоєння історичних понять: роль понять у навчанні історії та їх класифікації; шляхи і засоби формування історичних понять.
3. Методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних закономірностей.

Рекомендована література: 111, 184, 203, 237, 258.

Питання до III модульної контрольної* роботи.

1. Що таке "методи навчання" історії? Які методи навчання історії ви знаєте.
2. Які підходи до класифікації методів навчання історії ви знаєте?
3. Схарактеризуйте суть та зміст усних методів навчання.
4. Схарактеризуйте суть та зміст практичних методів навчання.
5. Схарактеризуйте суть та зміст таких методів, як ілюстрація та демонстрація, робота з документами.
6. Схарактеризуйте суть та зміст евристичного методу навчання.
7. Схарактеризуйте суть та зміст когнітивних методів навчання.
8. Схарактеризуйте суть та зміст креативних методів навчання.
9. Схарактеризуйте суть та зміст оргдіяльнісних методів навчання.
10. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
11. Назвіть вимоги щодо контролю та оцінювання: організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів.

12. Які рівні навченості учнів ви знаєте?
13. Які засоби стимулювання навчальної діяльності учнів вам відомі?
14. Схарактеризуйте види історичних уявлень та методичні шляхи їх формування.
15. Схарактеризуйте методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних знань.
16. Схарактеризуйте методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних понять та закономірностей.
17. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними.
18. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
19. ТЗН: види та особливості роботи з ними.

(IV курс, 7 семестр).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Теорія і практика сучасного уроку.

Лекція 1. Урок як основна форма навчання історії. (4 год.)

Тематичний план:

1. Підготовка вчителя до уроку історії. Проектування уроку.
2. Підходи до класифікації уроку історії. Характеристика основних типів уроків.
3. Методика проведення різних типів та елементів структури уроку.

Основні поняття теми: проект уроку; тип уроку.

Лекція 2. Нетрадиційні (нестандартні) уроки. (4 год.)

Тематичний план:

1. Актуалізація проблеми та основні форми проведення нестандартних уроків.
2. Характеристика структури та методика проведення окремих форм нестандартних уроків (уроку-семінару, уроку-дискусії, уроку-суду, уроку-прес-конференції, уроку теле-, радіопередачі, уроку-салону, уроку-екскурсії, уроку-брейн-рингу, уроку-гри, рольової гри, використання окремих ігрових моментів на уроках історії).
3. Врахування вікових особливостей учнів при виборі нестандартної форми проведення уроку.

Основні поняття теми: форма уроку; нетрадиційні (нестандартні) уроки.

Лекція 3. Шляхи формування мотивації на уроках історії. (2 год.)

Тематичний план:

1. Створення мотиваційних моментів на уроках історії.
2. Прийоми розвитку пізнавальних мотивів.

Основні поняття теми: бесіда; проблемна ситуація; мозкова атака; творчі завдання; діяльнісний підхід у навчання

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО ІV МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу (2 г.)

План заняття:

1. Скласти календарні плани відповідно до шкільних навчальних програм з історії (всесвітньої) для 6-12 класів..
2. Скласти поурочний план та схарактеризувати основні етапи проведення вступного уроку.
3. Скласти поурочний план та схарактеризувати основні етапи уроку вивчення нового матеріалу.

Семінарське заняття 2. Методика проведення комбінованого уроку з історії (1год.)

План заняття:

1. Скласти поурочний план комбінованого типу з історії стародавнього світу. Провести урок в групі.
2. Скласти поурочний план уроку комбінованого типу з нової історії. Провести урок в групі.
3. Скласти поурочний план уроку комбінованого типу з новітньої історії. Провести урок.

Семінарське заняття 3. Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з історії. (1 год.)

План заняття :

1. Скласти поурочний план підсумково-узагальнюючого уроку типу з історії стародавнього світу. Провести урок в групі
2. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з історії середніх віків. Провести урок в групі.
3. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з нової історії. Провести урок.
4. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з новітньої історії. Провести урок в групі.

Рекомендована література: 2, 40-42, 21, 22, 36, 37, 38, 40, 45, 47- 49, 56, 58, 79, 89, 203, 261

Питання до ІV модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте основні етапи проектування уроку історії.
2. Назвіть відомі вам основні типи уроків історії.
3. Схарактеризуйте структуру уроку вступного.
4. Схарактеризуйте структуру уроку вивчення нового матеріалу.
5. Схарактеризуйте структуру уроку комбінованого.
6. Схарактеризуйте структуру уроку підсумково-узагальнюючого.
7. Схарактеризуйте структуру уроку контролю знань та умінь учнів.
8. Які уроки прийнято називати нестандартними? В чому полягає їх актуальність?
9. Які групи нестандартних уроків вам відомі?
10. Які форми проведення нестандартних уроків вам відомі? Опишіть основні

правила проведення та регламент одного з них.

11. В чому полягає актуальність мотивації навчальної діяльності?
12. Як створити мотиваційні моменти на уроці історії?
13. Які прийоми розвитку пізнавальних мотивів ви знаєте?
14. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
15. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
16. Для чого складається поурочне планування? Яка структура поурочного плану?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.

Компетентнісно орієнтований підхід до навчання історії

Лекція 1. Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності. (4 год.)

Тематичний план:

1. Поняття компетенція, компетентність, освітня компетенція, освітня компетентність.
2. Підходи європейських експертів до визначення внутрішньої структури компетентності.
3. Функції компетентності в системі освіти. Ключові, загально предметні та предметні компетенції.

Основні поняття теми: компетенція; компетентність; освітня компетенція; освітня компетентність.

Лекція 2. Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів. (2 год.)

Тематичний план:

1. Змістовий комплекс педагогічних правил щодо формування компетентностей учнів.
2. Групи компетентностей та можливості продуктивного навчання.
3. Діяльність учителя, що свідчить про формування компетентності учнів.
4. Підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.

Основні поняття теми: компетентності учнів; групи компетентностей; оцінювання компетентностей.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО V МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії. (2 г.).

План заняття:

1. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
2. Організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів.
3. Оцінка результатів навчання.

Рекомендована література: 21, 30, 53, 76, 178, 203, 220-220, 235-238.

Семінарське заняття 2. Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії (2 г.)

План заняття:

1. Самостійна пізнавальна діяльність учнів при вивченні історії.
2. Умови підвищення ефективності самостійної роботи учнів на уроках історії.
3. Технології організації самостійної роботи учнів при вивченні історії:
  - а) самостійна робота над засвоєнням матеріалу підручника;
  - б) самостійна робота з ілюстраціями підручника;
  - в) складання планів;
  - г) складання хронологічних та синхроністичних таблиць;
  - д) словникова робота та робота з історичними поняттями;
  - е) творчі роботи учнів.

Рекомендована література: 143,146, 157, 203,261, 265.

Питання до У модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте поняття "компетенція", "освітня компетенція".
2. Схарактеризуйте поняття "компетентність", "освітня компетентність".
3. Ієрархія компетенцій.
4. Внутрішня структура компетентності.
5. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до особистості учня.
6. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до способів діяльності.
7. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до структури та змісту освіти.
8. Назвіть основні групи компетентностей, визначених в українських офіційних освітянських документах.
9. Якими є шляхи формування комунікативної компетентності.
10. Якими є шляхи формування соціальної компетентності.
11. Якими є шляхи формування інформаційної компетентності.
12. Якими є шляхи формування полікультурної компетентності.
13. Якими є шляхи формування компетентності саморозвитку та самоосвіти.
14. Якими є шляхи формування компетентності продуктивної творчої діяльності.
15. Які види та функції системи перевірки знань та умінь учнів ви знаєте.
16. Методи організації самостійної роботи учнів при вивченні історії

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. Технологічний підхід в освіті.

Лекція 1. Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання (2 год.)

Тематичний план:

1. Поняття технологія та технологія навчання. Загальні правила й принципи технологій навчання.
2. Класифікація педагогічних технологій.
3. Характеристика репродуктивної технології навчання, її переваги й недоліки.
4. Характеристика технології цілепокладання. Категорії навчальних цілей у когнітивній

(пізнавальній) та афективній (емоційно-ціннісній) сферах.

Основні поняття теми: технологія; технологія навчання, репродуктивна технологія навчання; технологія цілепокладання.

Лекція 2. Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання. (2 год.)

Тематичний план:

1. Поняття "проект" та "проектна технологія". Типологія проектів. Основні вимоги до використання методу проектів. Алгоритм роботи над проектом.
2. Головні принципи та ідеї особистісно орієнтованого навчання.
3. Зміст та особливості технології розвивального навчання.
4. Ігрові технології навчання.
5. Поняття "модульне навчання". Основні підходи до організації модульного навчання.

Основні поняття теми: проектна технологія, особистісно орієнтоване; навчання розвивальне навчання; ігрове навчання; модульне навчання.

Лекція 3. Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного навчання. (2 г.)

Тематичний план:

1. Поняття інтерактивного навчання, його мета, підходи до класифікації.
2. Основні характеристики та принципи критичного мислення. Методична модель пізнавального процесу в контексті технології критичного мислення.
3. Поняття "евристичне навчання". Принципи дидактичної евристики. Варіанти побудови евристичного заняття.

Основні поняття теми: інтерактивне навчання; критичне мислення; дидактична евристика.

Лекція 4. Проблемне та сугестивне навчання. Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання. (2 год.)

Тематичний план:

1. Поняття "проблемне навчання". Основні етапи діяльності за технології проблемного навчання.
2. Поняття "сугестивне навчання", його принципи.
3. Поняття "колективного" та "різнорівневого навчання", їх компоненти та варіанти.

Основні поняття теми: проблемне навчання; сугестивне навчання; колективне навчання; різнорівневе навчання.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО VI МОДУЛЯ.

Семінарське заняття. Методика проведення нестандартних уроків з використанням новітніх технологій. (10 г.)

План заняття (завдання для виконання):

1. Методика проведення нестандартних уроків вивчення нового матеріалу з використанням новітніх технологій навчання.

2. Методика проведення нестандартних уроків комбінованого типу з використанням новітніх технологій навчання.
3. Методика проведення нестандартних уроків підсумково-узагальнюючого типу з використанням новітніх технологій навчання.
4. Методика проведення нестандартних уроків перевірки та оцінювання знань і умінь учнів з використанням новітніх технологій навчання.

Рекомендована література: 5, 11-33, 129, 203, 227, 233, 238, 265.

Питання до VI модульної контрольної роботи.

1. Розкрийте суть понять "технологія" та "технологія навчання".
2. Схарактеризуйте загальні правила й принципи технологій навчання.
3. Що означає поняття "інноваційні освітні технології"?
4. Що ви знаєте про виникнення педагогічних технологій.
5. Підходи до класифікації педагогічних технологій.
6. Схарактеризуйте репродуктивну технологію навчання.
7. Схарактеризуйте технологію цілепокладання.
8. Схарактеризуйте проектну технологію навчання.
9. Якими є основні ідеї та принципи особистісно орієнтованого навчання?
10. В чому полягає зміст та особливості технології розвивального навчання.
11. Розкрийте суть ігрової технології навчання.
12. Розкрийте поняття "інтерактивне навчання".
13. Що означає поняття "евристичне навчання". Назвіть принципи дидактичної евристики.
14. В чому полягає суть "проблемного навчання".
15. В чому полягає суть "сугестивного навчання".
16. Опишіть структуру та хід одного з нестандартних уроків історії будь якого типу.

V. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання історії»

III курс, 6 семестр

Разом: 72 год. З них: лекцій (16 год.), семінарів (12 год.), індивідуальна робота (4 год.), самостійна робота (36 год.), модульний контроль (4 год.)

Модуль (назва, бали)	Змістовний модуль I Методика навчання історії як наука і фахова дисципліна. 82				Змістовний модуль II Дидактичні форми навчання. 76			Змістовний модуль III Методи, прийоми та засоби навчання історії. 138				
Лекції (теми, бали)	Вступ. Методика навчання історії як наука та фахова дисципліна. (2год.)	Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні.(1 год.)	Зміст шкільної історичної освіти. (1 год.)		Процес навчання та його принципи. (1 год.)	Класно-урочна форма навчання. (1 год.)	Додаткові форми організації навчання. (2 год.)	Поняття методу та прийому навчання (2 год.)	Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання. (2год.)	Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання.(2 год.)		
Семінарські заняття (теми, бали)			Стратегія шкільної історичної освіти в Україні. (2год.)	Програми та підручники (2год.)		Класно-урочна форма навчання. (2 год.)	Додаткові форми організації навчання. (2 год.)		Наочність у навчанні історії(2 год.)	Контроль та оцінювання знань(2 год.)		
СР (бали)	20				15			35				
ІНДЗ (бали)	30											
Поточний контроль (бали)	Відповідь на семінарському занятті - 10											
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота - 25				Модульна контрольна робота - 25			Модульна контрольна робота - 25				

IV курс, 7 семестри

Разом: 108 год. 3 них: лекцій (14 год.), семінарів (14 год.), індивідуальна робота (4 год.), самостійна робота (36 год.), модульний контроль (4 год.)

Модулі (назви, бали)	Змістовний модуль IV Теорія і практика сучасного уроку 92				Змістовний модуль V Компетентнісно орієнтований підхід до навчання історії 70									
Лекції (теми, бали)	Урок як основна форма навчання історії. (2 год.)		Шляхи формування мотивації (2 год.)		(Методика проведення підсумково-загальноючого уроку (2 год.)		Компетентність як педагогічне явище. (2 год.)		Шляхи формування основних груп компетентностей учнів. (2 год.)		Шляхи формування предметної компетенції учнів. (2 год.)		Система перевірки знань (2 год.)	
Семінарські заняття (теми, бали)	Комбі. нований урок (2 год)		Вступний урок. (2 год.)		Нестандартні уроки (6 год)				Шляхи формування основних груп компетентностей учнів. (2 год.)				Самостійна робота учнів (2 год.)	
СР (бали)	30				20									
ІНДЗ (бали)	30													
Поточний контроль (бали)	Відповідь на семінарському занятті - 10													
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота - 25				Модульна контрольна робота - 25				Модульна контрольна робота - 25					

Модулі (назви, бали)	Змістовний модуль VI Технологічний підхід в навчанні історії 112									
Лекції (теми, бали)	Технології навчання. (2 год.)		Технологія ціле покладання (2 год.)				Інтерактивне навчання. (2 год.)		Евристична технологія (2 год.)	
Семінарські заняття (теми, бали)	Методика проовед. нестандартних уроків (2год)		Методика уроку вікторини (4 год.)				Методика уроку БІТ (2 год.)		Методика уроку аукціону (2 год.)	
СР (бали)	20									
ІНДЗ (бали)	30									
Поточний контроль (бали)	Відповідь на семінарському занятті - 10									
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота - 25				Модульна контрольна робота - 25				Модульна контрольна робота - 25	
	Технологія колективної взаємодії(2 год.)						Ігрові технології (2 год.)		Методика уроку Що? Де? Коли? (4 год)	

VI. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали
6 СЕМЕСТР		
Змістовий модуль I		
Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна (4 год.)	Опитування	5
Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні. (2 год.)	Опитування	5
Зміст шкільної історичної освіти (4 год.)	Опитування	5
Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні (2 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>		20
Змістовий модуль II		
Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці (2 год.)	Опитування	5
Класно-урочна форма та її альтернативи (6 год.)	Опитування	5
Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці (4 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>		15
Змістовий модуль III		
Поняття методу та прийому навчання (2 год.)	Опитування	10
Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання (2 год.)	Опитування	5
Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії (2 год.)	Опитування	5
Наочність у навчанні історії. ТЗН (2 год.)	Опитування	5
Контроль та оцінювання знань (2 год.)	Опитування	5
Формування історичної уяви учнів (2 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>	Опитування	35
<i>Усього за семестр: 36 год.</i>		70
7 СЕМЕСТР		
Змістовий модуль		
Урок як основна форма навчання історії. Підготовка вчителя до уроку історії (2 год.)	Опитування	5
Нетрадиційні (нестандартні) уроки (2 год.)	Опитування	5
Шляхи формування мотивації на уроках історії (2 год.)	Опитування	5
Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу (2 год.)	Опитування	5
Методика проведення комбінованого уроку з історії (2 год.)	Опитування	5
Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку (2 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>		
<i>Усього за семестр: 12 год.</i>		30
Змістовий модуль V		
Компетентність як педагогічне явище (2 год.)	Опитування	5
Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів (4 год.)	Опитування	5

Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії (2 год.)	Опитування	5
Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії (2 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>	Опитування	20
Змістовий модуль VI		
Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання. (2 год.)	Опитування	5
Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технологія розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання. (4 год.)	Опитування	5
Інтегроване навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного навчання. (4 год.)	Опитування	5
Проблемне та сугестивне навчання. Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання. (2 год.)	Опитування	5
<i>Разом: 12 год.</i>		20
<i>Усього за семестр: 36 год.</i>		70

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(III курс, 6 семестр)

Мета ІНДЗ: узагальнення знань студентів, отриманих при вивченні першої частини курсу "Методика викладання історії*". Розвиток умінь досліджувати та аналізувати навчальний матеріал з дисципліни; умінь в короткій, доступній, письмовій формі викладати його.

Зміст ІНДЗ: написання реферату (10-15 сторінок)

Орієнтовна структура ІНДЗ:

Титульна сторінка (назва університету, назва інституту, кафедра, тема реферату, ким виконаний реферат, прізвище викладача, рік виконання реферату).

План (вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел) з позначкою сторінок.

Викладення змісту плану.

Список використаних джерел.

Система оцінювання ІНДЗ:

ІНДЗ подається викладачеві, який проводить заняття з даної дисципліни. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хвилин).

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання історії».

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ зп	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Реферат оформлений відповідно до вимог, акуратно.	5
2.	План відповідає змісту та розкриває визначену тему.	5
3.	Зміст відповідає плану та темі реферату, містить альтернативні точки зору з даної проблеми.	7
4.	У тексті мають місце посилання на джерела інформації.	5

5.	Визначено актуальність та зроблено узагальнення та висновки з теми.	5
6.	Вказано список використаної літератури та інших джерел.	3
Разом		30 балів

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Проблема класифікації методів навчання історії.
2. Методи і прийоми роботи з художньою літературою на уроках історії.
3. Розповідь, оповідання, опис, стисле повідомлення на уроках історії.
4. Характеристика, пояснення, роздуми на уроках історії.
5. Методика використання на уроках історії прислів'їв, приказок, історичних анекдотів та крилатих висловів.
6. Проблема класифікації засобів навчання історії.
7. Критерії відбору засобів навчання історії.
8. Методика роботи з картографічними засобами навчання (історичні та контурні карти, картосхеми, плани битв та розташування бойових позицій).
9. Методи та методичні прийоми формування поняття "століття", "тисячоліття", ера" та уявлення про синхронні події в історії.
10. Методи та прийоми роботи з ілюстративними засобами на уроках історії (історичний портрет, місце події, речі матеріальної культури, пам'ятки мистецтва, символіка).
11. Методи та методичні прийоми використання на уроках історії креслярських наочних засобів (графіки, діаграми, стрічки часу, логічні схеми, таблиці).
12. Використання ТЗН на уроках історії.
13. Форми навчання: проблема класифікації.
14. Нетрадиційні форми проведення уроків: актуальність, доцільність, методика проведення.
15. Підходи щодо визначення типів уроків історії в сучасні школі.
16. Пасивні, активні та інтерактивні форми навчання історії.
17. Методика формування основних груп компетентностей учнів на уроках історії.
18. Технологічний підхід в освіті: історія виникнення, актуальність, проблеми.

(IV курс, 7 семестр)

Мета ІНДЗ: узагальнення знань студентів щодо підготовки та проведення уроків різних типів з історії учням 5-12 класів, з використанням активних та інтерактивних методів та новітніх технологій.

Зміст ІНДЗ: Планування та розробка структури уроків 4 основних типів (вивчення нового матеріалу, комбінованого, підсумково-узагальнюючого, оцінювання знань та умінь учнів) в 5-12 класах (одному з них), що проводяться у стандартній (традиційній) формі (7 семестр) .

Планування та розробка структури уроків 4 основних типів (вивчення нового матеріалу, комбінованого, підсумково-узагальнюючого, оцінювання знань та умінь учнів) в 5-12 класах (одному з них), що проводяться у нестандартній (нетрадиційній) формі (8 семестр).

Орієнтовна структура ІНДЗ:

Тема.

Мета.

Тип уроку.

Форма уроку (8 семестр)

Основні поняття та терміни.

Наочність.

Структура уроку:

I. Організаційний момент уроку (мета та форма проведення);

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Актуалізація опорних знань.

IV. Вивчення нового матеріалу:

План.

Зміст.

Використані відповідно до змісту: наочність, історичні документи тощо, форми активізації навчальної діяльності учнів.

V. Перевірка засвоєних знань та вмінь учнів;

VI. Підведення підсумків уроку.

VII. Домашнє завдання.

Система оцінювання ІНДЗ:

ІНДЗ подається викладачеві, який проводить заняття з даної дисципліни. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хвилин).

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання історії».

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ зп	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Повний опис всіх структурних компонентів уроків вище названих типів.	5
2.	Повністю розкрито зміст навчального матеріалу.	5
3.	Використовуються не лише пасивні, а й активні форми та методи навчання.	5
4.	Весь урок або його складова частина проводиться в нестандартній формі.	5
5.	Використовується наочність різних видів в тому числі ТЗН.	5
6.	Встановлюються міжкурсіві та міжпредметні зв'язки, зв'язок із сучасністю.	5
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню			Оцінка за традиційною
	VI семестр	VII семестр	VIII семестр	
Високий	30-27	30-27	30-27	Відмінно
Достатній	26-23	26-23	26-23	Добре
Середній	22-18	22-18	22-18	Задовільно
Низький	менше 18	менше 18	менше 18	Незадовільно

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю
6 СЕМЕСТР

№ зп	Вид діяльності	Кількість балів
1.	Відвідування лекції та семінарів	8+6
2.	Робота на семінарі (доповнення, виступ, захист проекту)	20 (макс.)
3.	Написання модульних контрольних робіт (підведення підсумків)	75
4.	Виконання ІНДЗ (опрацювання першоджерел, написання рефератів)	30
5.	Самостійна робота студентів (представлена у вигляді доповіді, виступу та її обговорення)	70
	Підсумковий бал (макс.)	184

7 СЕМЕСТР

№ зп	Вид діяльності	Кількість балів
1.	Відвідування лекції та семінарів	7+7
2.	Робота на семінарі (доповнення, виступ, захист проекту)	20 (макс.)
3.	Написання модульних контрольних робіт (підведення підсумків)	75
4.	Виконання ІНДЗ (опрацювання першоджерел, написання рефератів)	30
5.	Самостійна робота студентів (представлена у вигляді доповіді, виступу та її обговорення)	70
	Підсумковий бал (макс.)	184

На іспит відводиться 40 балів. Отже, до іспиту студент набирає максимально 60 балів за шкалою ECTS.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max- 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1-34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35-59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60-74	«задовільно»	ED
75-89	«добре»	CB
90-100	«відмінно»	A

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:
Усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
Письмового контролю: звіт, реферат, письмова розробка уроків різних типів та форм.. -
Самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

ІХ. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Трансформація історичної освіти в Україні в роки незалежності: нові цілі, підходи та принципи навчання історії.
2. Розробка і використання нових технологій навчання історії.
3. Методика організації самостійної роботи учнів з різними джерелами інформації при вивченні всесвітньої історії.
4. Методика формування в учнів критичного ставлення до історичної інформації, особистої оцінки історичних явищ.
5. Методика викладання вразливих та суперечливих питань в курсі всесвітньої історії.
6. Методика формування в учнів поваги до загальнолюдських цінностей.
7. Методика використання умовно-графічної наочності на уроках всесвітньої історії.
8. Методика формування історичних знань в курсі всесвітньої історії.
9. Формування історичних понять та уявлень в курсі всесвітньої історії.
10. Переваги і труднощі проблемного викладання історії.
11. Форми і методи контролю знань з історії.
12. Методика використання умовно-графічної наочності на уроках історії.
13. Методичні основи реалізації міжкурскових та міжпредметних зв'язків на уроках історії.
14. Методика використання навчальних атласів з історії на уроках.
15. Позакласна робота з історії та її особливості в сучасних умовах.
16. Проблеми професійної підготовки вчителя історії в педагогічних вищих навчальних закладах України в 20-х рр.
17. Психолого-педагогічні основи підготовки вчителів до практичної роботи в школі.
18. Методика використання дидактичного матеріалу на уроках історії України.
19. Методика формування історичних понять на уроках всесвітньої історії.
20. Диференційоване навчання в умовах запровадження інноваційних технологій на уроках історії.
21. Методичне використання традиційної наочності на уроках історії.
22. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках історії.
23. Типологія уроків історії та методика їх вибору.

24. План-конспект уроку та основні вимоги до нього.
25. Робота з підручником на уроках історії.
26. Професійна підготовка вчителів історії в педагогічних вищих навчальних закладах України в 50-60 роках.
27. Професійно-практична підготовка вчителів історії в період національно-визвольних змагань українського народу (1917-1920 рр.).
28. Професійна підготовка вчителя історії як педагогічна проблем.
29. Формування гуманістичних цінностей в учнів при вивченні тем з історії української та світової культури.
30. Формування національної свідомості в учнів при вивченні історії України та її культури.
31. Моральне виховання учнів на уроках історії.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Схема "Процес навчання історії";
2. Таблиця "Структура історичної освіти";
3. Таблиця "Послідовність вивчення курсів вітчизняної та всесвітньої історії по класах";
4. Схема "Основні компоненти змісту історичної освіти";
5. Таблиця "Історичні факти та їх класифікація";
6. Схема "Основні компоненти структури навчального історичного матеріалу";
7. Схема "Зв'язок між поняттями "прийом", "уміння", "навичка", "предметна компетентність";
8. Схема "Поетапне формування пізнавальних умінь на основі прийомів навчальної роботи";
9. Анкета для вивчення інтересу у учнів до історії;
10. Схема "Структура методу навчання історії";
11. Таблиця "Структура шкільного підручника";
12. Схема "Типи навчальних текстів";
13. Схема "Організація роботи з текстом підручника на уроці історії";
14. Приклади схем: структура поняття за його ознаками або явища за його складовими, стадії розвитку суспільства, ієрархічна схема, логічна схема.
15. Таблиця "Типи і структура уроків історії";
16. Таблиця "Типи і форми уроків історії*";
17. Таблиця "Календарно-тематичне планування";
18. Таблиця "Форми навчальних занять з історії";
19. Таблиця "Відповідність прийомів викладання і навчальної роботи під час лекції";
20. Таблиця "Порівняльна характеристика моделей навчання";
21. Таблиця "Рівні навчальних досягнень учнів з історії України та всесвітньої історії".

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Що таке методика навчання історії? Визначте об'єкт та предмет методики навчання історії як науки.
2. З яких компонентів складається процес навчання історії яка система? Як пов'язані між собою компоненти процесу навчання історії?
3. В чому полягає зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
4. Від яких факторів залежить відбір та структурування змісту шкільних історичних курсів?
5. Якими є завдання методики як науки?
6. Якими є мета і завдання шкільної історичної освіти в Україні в основній школі?
7. Схарактеризуйте основні етапи і методи педагогічного дослідження.
8. Які проблеми методики історії є найбільш актуальними сьогодні?
9. Схарактеризуйте поняття "гармонійно, всебічно розвинена особистість".
10. Дайте визначення міжпредметних та міжкурсів зв'язків історії. Яка їх роль у навчанні історії.
11. Як ви розумієте поняття "інтегроване навчання"?
12. Які ключові компоненти професійної компетентності вчителя історії ви знаєте?
13. Якою є роль вчителя історії в навчальному процесі? Які вимоги ставить сучасне суспільство - до вчителів історії?
14. В чому полягає педагогічна творчість вчителя?
15. Схарактеризуйте суть реформування шкільної історичної освіти в Україні. Якими є основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти?
16. Схарактеризуйте освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
17. Яку роль відіграє кабінет історії в навчальному процесі?
18. Що таке структура шкільної історичної освіти? Схарактеризуйте лінійну структуру шкільної історичної освіти.
19. Схарактеризуйте концентричну структуру шкільної історичної освіти. Якими є переваги і недоліки лінійного та концентричного підходів щодо структури шкільної історичної освіти.
20. Що таке синхронізоване викладання курсів вітчизняної та всесвітньої історії?
21. Що таке зміст освіти? З яких елементів складається зміст шкільної історичної освіти?
22. Що таке емпіричний та теоретичний рівні вивчення історичних знань?
23. Назвіть основні підходи до класифікації історичних фактів у методичній науці.
24. Історичні поняття, їх класифікація та етапи формування.
25. Історичні уявлення, види історичних уявлень, основні етапи "їх формування".
26. Вміння, прийоми, навичка пізнавальної" діяльності учнів. Якою є послідовність роботи вчителя над формуванням в учнів того чи іншого вміння?
27. Структурні компоненти сучасного підручника з історії. Які можливості створює кожен з них для організації пізнавальної діяльності учнів?
28. Схарактеризуйте структуру та завдання процесу навчання, принципи процесу навчання.
29. Поняття "форми" в сучасній дидактиці. Назвіть і схарактеризуйте відомі вам форми навчання.
30. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними.
31. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
32. ТЗН: види та особливості роботи з ними.
33. Назвіть та схарактеризуйте основні форми позакласної роботи з історії.
34. В чому полягають особливості організації та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
35. Методика організації та проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
36. Методика організації та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.
37. Основні завдання та напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи. Як

- можна використати краєзнавчий матеріал на уроках історії.
38. Що таке "методи навчання" історії? Які методи навчання історії ви знаєте.
  39. Які підходи до класифікації методів навчання історії ви знаєте?
  40. Схарактеризуйте суть та зміст усних методів навчання.
  41. Схарактеризуйте суть та зміст практичних методів навчання.
  42. Схарактеризуйте суть та зміст таких методів, як ілюстрація та демонстрація, робота з документами.
  43. Схарактеризуйте суть та зміст евристичного методу навчання.
  44. Схарактеризуйте суть та зміст когнітивних методів навчання.
  45. Схарактеризуйте суть та зміст креативних методів навчання.
  46. Схарактеризуйте суть та зміст оргдіяльнісних методів навчання.
  47. Схарактеризуйте суть реформування оцінювання знань та вмінь учнів. В чому полягають вимоги щодо контролю та оцінювання знань та вмінь учнів?
  48. Схарактеризуйте основні етапи проектування уроку історії.
  49. Назвіть відомі вам основні типи уроків історії.
  50. Схарактеризуйте структуру уроку вступного.
  51. Схарактеризуйте структуру уроку вивчення нового матеріалу.
  52. Схарактеризуйте структуру уроку комбінованого.
  53. Схарактеризуйте структуру уроку підсумково-узагальнюючого.
  54. Схарактеризуйте структуру уроку контролю знань та вмінь учнів.
  55. Які уроки прийнято називати нестандартними? В чому полягає їх актуальність?
  56. Які групи нестандартних уроків вам відомі?
  57. Які форми проведення нестандартних уроків вам відомі? Опишіть основні правила проведення та регламент одного з них.
  58. В чому полягає актуальність мотивації навчальної діяльності? Як створити мотиваційні моменти на уроці історії?
  59. Які прийоми розвитку пізнавальних мотивів ви знаєте?
  60. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
  61. Для чого складається поурочне планування? Яка структура поурочного плану?
  62. Компетенція, компетентність: і як вони пов'язані з освітньо-виховними завданнями навчання історії?
  63. Підходи європейських експертів до визначення внутрішньої структури компетентності.
  64. Функції компетентності в системі освіти.
    65. Ключові, загальнопредметні та предметні компетенції.
  65. Змістовий комплекс педагогічних правил щодо формування компетентностей учнів.
  66. Групи компетентностей та можливості продуктивного навчання.
  67. Діяльність учителя, що свідчить про формування компетентності учнів.
  68. Підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.
  69. Головні функції та види системи перевірки знань та вмінь учнів.
  70. Організація, методи та прийоми перевірки знань та вмінь учнів.
  71. Самостійна пізнавальна діяльність учнів при вивченні історії.
  72. Умови підвищення ефективності самостійної роботи учнів на уроках історії.
  73. Організації самостійної роботи учнів при вивченні історії
  74. Поняття технологія та технологія навчання.
  75. Загальні правила й принципи технологій навчання.
  76. Інноваційні освітні технології.
  77. Історія виникнення педагогічної технології.
  78. Класифікація педагогічних технологій.
  79. Характеристика репродуктивної технології навчання, її переваги й недоліки.
  80. Характеристика технології цілепокладання.
  81. Поняття "проект" та "проектна технологія". Типологія проектів.

82. Головні принципи та ідеї особистісно орієнтованого навчання.
83. Зміст та особливості технології розвивального навчання.
84. Ігрові технології навчання.
85. Поняття "модульне навчання". Основні підходи до організації модульного навчання.
86. Поняття інтерактивного навчання, його мета, підходи до класифікації.
87. Основні характеристики та принципи критичного мислення.
88. Поняття "евристичне навчання". Принципи дидактичної евристики.
89. Поняття "проблемне навчання". Основні етапи діяльності за технології проблемного навчання.
90. Поняття "сугестивне навчання", його принципи.
91. Поняття "колективного" та "різномірного" навчання", їх компоненти та варіанти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Державна програма "Україна. Освіта ХХІ століття". - К., 1994.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь "Суспільствознавство". К., 2004.
3. Нова редакція програми з всесвітньої історії для загальноосвітніх закладів. 6-11 клас. К., 1998.
4. Александра М., Крижанівська В. Деякі роздуми щодо сутності формаційного та цивілізаційного підходів до розвитку історичного процесу та проблеми періодизації загальної історії. // ІВШ. - 1999. - №3. - С. 6-12.
5. Алексеева Н.М. Игры на уроках истории. // ПИВШ. - 1991. - №5. - С 114-115.
6. Антонова Т.С., Батаева Т.В. Первый компьютерный учебник "История России. XX век". // ПИВШ. - 1998. - №5. - С. 57-67.
7. Антонова Т.С., Харитонов А.Л. Мультимедийный учебник истории России XX века: мифы и реалии информатизации процесса обучения. // ПИВШ. - 2000. - №3. - С. 54-61.
8. Антонова Т.С., Харитонов А.Л. Первый компьютерный учебник по истории 20 месяцев спустя. Отработка методики и опыт применения в школах. // ПИВШ. - 1999. - №6. - С. 57-64.
9. Балыкина Е.Н. Обучающая компьютерная программа "Шедевры иконописи Беларуси XII-XVIII вв.". // ПИВШ. - 2000. - №9. - С. 33-38.
10. Баханов К. Втілення ідеї "занурювання" в практику навчання історії в школі. // ІВШ. - 2001. - №11-12. - С. 34-37.
11. Баханов К. Групова робота на уроках історії. // ЇВШУ. - 1998. - №3. - С 38-43.
12. Баханов К.О. Історія України з найдавнішого часу до ХVІ ст. 7 клас. Робочий зошит учня. / За ред. Н.Г. Теплоухової. - К.: Абрис, 1997. - 112 с
13. Баханов К. Класифікаційні ознаки технології навчання історії в школі. // ІВШ. - 2001. - №3-4. - С. 18-19.
14. Баханов К. Лабараторно-практичні роботи з історії України (методичний посібник для вчителів). - К.: Генеза, 1996. - 208 с
15. Баханов К. Модель навчання у грі. // ІВШ. - 2000. - №10. - С 12-17.
16. Баханов К. Модель навчання у дискусії. // ІВШ. - 2000. - №9. - С 16-22.
17. Баханов К. Навчання історії без підручника за технологією Ю. Троїцького. // ІВШ. - 2000. - №7. - С 28-29.
18. Баханов К. Навчання історії за інтегрованою системою. // ІВШ. - 2000. - №5-6. - С. 37-43.
20. Баханов К. Навчання історії за проектною системою. // ЇВШУ. - 2000. - № 3. - С 33-37.
21. Баханов К. Навчання історії у вальфдорській школі. // ІВШ. - 2000. - №8. - С. 13-20.
22. Баханов К. Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії. // ЇВШУ. - 1999. - № 2. - С 25-27.
22. Баханов К. Педагогічні інновації: навчання історії за комбінованою системою М. Гузика. // ЇВШУ. - 2000. - № 2. - С 25-31.
23. Баханов К. Підсумки всеукраїнських олімпіад юних істориків і проблеми викладання історії. // ЇВШУ. - 1996. - № 2. - С 18-28.
24. Баханов К. Проблема визначення мети і завдань шкільної історичної освіти. // ЇВШУ. - 2001. - №6. - С 18-19.
25. Баханов К. Проблема мети і завдання шкільної історичної освіти в сучасній російській дидактичній літературі. // ІВШ. - 2001. - №5. - С 28-29.
26. Баханов К. Робота з обдарованими дітьми під кутом зору Всеукраїнської олімпіади юних істориків. // ЇВШУ. - 1998. - №4. - С 30-35.
27. Баханов К. Робочий зошит учня "Історія України з найдавніших часів до ХVІ ст." (7 клас). Методичні аспекти. // ЇВШУ. - 1997. - № 3. - С 28-33.
28. Баханов К. Способи фіксації навчального матеріалу на уроках історії. // ЇВШУ. - 1997. - № 4. - С 21-25.
29. Баханов К. Технологія групової творчої справи в навчанні історії у школі. // ЇВШУ. - 2000.

- №1.-С 23-29.
30. Баханов К. Технологія повного засвоєння навчального матеріалу. // ЇВШУ. - 2001. - №2. - С 20-25.
  31. Баханов К. Технологія розвивального навчання. // ЇВШУ. - 2001. -№ 1. - С. 21 -25.
  32. Баханов К. У пошуках інноваційних технологій викладання історії. // ЇВШУ. - 1996. -№ 1. -С 20-24.
  33. Баханов К. Шляхом інноваційного навчання. // ЇВШУ. - 1999. -№ 4. - С 19-25. // ЇВШУ. - 1999.-№ 4,-С 50-51.
  34. Баханов К., Генетова Т. Всеукраїнська олімпіада юних істориків: підсумки і нові завдання. // ЇВШУ. - 2001. - №4. - С 26-33.
  35. Біловіл Г. Урок: "Політична роздробленість Київської держави" (7 кл.). // ІВШ. - 2000. - №4. -С. 27-28. Є схема.
  36. Бірюльов І. М. Всесвітня історія: Нові часи. Підручник для 8 кл. середн. шк. - К.: Генеза, 1999. - Ч. 1. XVI - кінець XVIII ст. (1 прим.)
  37. Борзова Л.П. Дидактические игры. // ПИВШ. - 2000. - №1. - С. 46-47.
  38. Борзова Л.П. Игры при изучении нового материала на уроке истории. // ПИВШ. - 2000. -№3.-С. 46-50.
  39. Брандт М.Ю. Из истории европейской цивилизации. Фрагмент рабочей тетради. // ПИВШ. -1997.-№4.-С. 29-50.
  40. Булда А. Методичні матеріали до викладання історії України в 7-му класі. Урок №4: Виникнення найдавніших племінних союзів ранній залізний вік. // ІВШ. - 1999. - №7-8. - С. 33-36.
  41. Булда А. Питання професійної підготовки учителя історії в період національно-визвольних змагань українського народу (1917-1920 рр.). // ЇВШУ. - 1998. -№ 1. - С 52-55.
  42. Булда А. Професійна підготовка вчителів історії у період національно-визвольних змагань (1917-1920 рр.). // ІВШ. - 1998. - №1. - С 2-7.
  43. Быкова К.В. Семинар и лабораторная работа. // ПИВШ. - 1988. - №5.
  44. Вихрев В.В. Компакт-диск по истории древнего мира. // ПИВШ. - 2001. - №6. - С. 43-51.
  45. Віднянський С. В., Дрібниця В. О. Всесвітня історія: Навчальний посібник для 11 кл. - К.: Фаренгейт, 2000. - Ч. 2. Новітня історія. 317с. 9(М)7 / В 42 (5 прим.)
  46. Власов В. Знайомтесь: новий підручник - "Вступ до історії України. 5 клас". // ЇВШУ. -1998.-№3.-С 51-55.
  47. Войцеховський Ю, Чубукова Т. Використання дидактичних ігр на уроках історії України (7-8 кл.). // ІВШ. - 1997. -№ 6. - С 15-16.
  48. Всесвітня історія 1914 - 1939: Навчальний посібник для 10 кл. /Авт.упоряд. Я. М.Бердичевський, Т. В. Ладиченко. 4-е вид. - К.: А.С.К.,1999. - 415с. 9(М)7 / В 84 (4+1 прим.)
  49. Всесвітня історія 1939 - 1998: Навчальний посібник для 11 кл. - 2-е вид. перер. - К.: А.С. К., 1999. - 576с. 9(М)7 / В 85 (8+1 прим.)Всесвітня історія: Нові часи: Підручник для 9 кл. середн. шк. / С В. Білоніжко, І. М. Бірюльов та інш. К.: Генеза, 1999 - Ч. 2. Кінець XVIII - початок XX ст. 240с. 9(М)3 /В 65 (Іприм.)
  50. Вяземский Е. Е. Методика преподавания истории в школе. - М.: Владос, 1999. - 176 с
  51. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Как сегодня преподавать историю в школе. - М., 1999.
  52. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Методика преподавания истории в школе. - М., 1999.
  53. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Методические рекомендации учителю истории. Основы профессионального мастерства. - М., 2000.
  54. Галенко Марія. "Акт проголошення незалежності України". План-конспект уроку. // ЇВШУ. -1997.-№ 4.-С. 32-37.
  55. Галлахер К. Навчання історії Європи XX ст. у Великобританії (проблеми і суперечності). // ІВШУ. - 1996. -№ 2. - С 46-47.
  56. Гісем О. В. Мартинюк О. О. Всесвітня історія: Нова історія (XVI - кін. XVIII ст.) 8 кл. - К.: А.С. К., 1999. - 320с. 9(М)3 / Г 51 (2 прим.)
  57. Гісем О. В. та інші Всесвітня історія: Новітній період (1914 - 1939 рр.) К.: Ніка-Центр, 1999. -

335с. 9(М)7 / Г 51 (1 прим.)

58. Годер Г.И. История древнего мира в задачах и заданиях. // ПИВШ. - 1996. - №1. - С. 58-63.
59. Голованов С. Методика проведення уроку історії з використанням вистави "Вибір". // ІВШУ. - 1997. - № 1. - С 30-36; № 2. - С. 35-38.
60. Голованов С. Нетрадиційні уроки історії з використанням історичних міні-вистав. // ІВШУ. - 1996. - № 2. - С 29-34.
61. Гончар Б. М., Дрібниця В. О. Всесвітня історія. Частина друга. Кінець XVIII - поч. XX ст.: Навч. посібник для 9 кл. - К.: Фаренгейт, 2000. - 240с, іл. 9(М)3 / Г 65 (4 прим.)
62. Градскова Е. П., Самсонов А. И. Школьный атлас по истории России с древн. Времен до наших дней: Пособ. для уч. 10 - 11 кл. общеобраз. учрежд. - М.: Просвещение, 1997. - 104с. 9(4Рос.)(084) / Г 75 (1 прим.)
63. Давлетов О. Націонал-соціалізм в сучасних українських та німецьких підручниках з історії: яке місце в них відведено показу повсякденного життя. // ІВШ. - 2000. - №11-12. - С. 29-33.
64. Де Кегель І. Кілька думок щодо розробки підручників з історії. // ІВШУ. - 1999. - № 2. - С 6-7.
65. Дрібниця В. Класифікація політичних партій в курсах шкільних історичних дисциплін. // ІВШ. - 1999. - №6. - С 19-21.
66. Дрібниця В. О., Рубльов А. С Всесвітня історія: Нова історія. Ч. I 1913 - 1939: Навчальний посібник для 10 кл. - К.: Фаренгейт, 2000. - 192с. 9(М)7 / Д 74 (4 прим.)
67. Дрібниця В. Українська національна революція XVII століття (1648-76 рр.) в європейському контексті. // ІВШ. - 2001. - №1. - С 25-28.
68. Дубає О. Підготовка і видання нових підручників. Досягнення і головні труднощі. // ІВШУ. - 1999. - № 2. - С 4-5.
69. Дятлова О. Суспільствознавство як інтегрована дисципліна у програмах української школи 20-30-х років. // ІВШУ. - 2000. - № 1. - С 47-49.
70. Ерохіна М.С. Историческая личность: современная методика изучения. // ПИВШ. - 1996. - №7. - С. 50-52.
71. Єгоров Г. "Європейський вимір" у викладанні історії. // ІВШ. - 1998. - №9. - С. 14-16.
72. Єгоров Г. Експерти Ради Європи про форми і методи викладання історії. // ІВШ. - 2000. - №10. - С. 8-11.
73. Єгоров Г. Європейська стратегія громадянської освіти і виховання учнів. // ІВШУ. - 1997. - №3. - С. 50-55.
74. Єгоров Г. Підручники громадянознавства: досвід Франції. // ІВШУ. - 1998. - № 2. - С 53-55.
75. Єгоров Г. Шкільна історична освіта: пошук нових підходів до формування змісту. Досвід країн Західної Європи. // ІВШ. - 1998. - №10. - С. 5-7.
76. Єгоров Г., Мельниченко Б., Василенко Н. Оцінювання і контроль знань учнів в зарубіжній школі. // ІВШ. - 2000. - №9. - С 8-12.
77. Захарова Е.Н. Российская цивилизация. // ПИВШ. - 1993. - №6. - С. 21-35.
78. Защинська. Міжпредметні зв'язки на уроках історії. // ІВШ. - 2001. - №5. - С 25-27.
79. Игры для старшеклассников. // ПИВШ. - 1992. - №5-6. - С 54-55.
80. История - особая наука: мысли об истории и историках. // ПИВШ. - 2001. - №5. - С. 39-42.
81. История в эпиграммах. // ПИВШ. - 2000. - №7. - С. 57-60, №8. - С.36-40.
82. История России с древнейших времен до наших дней. // ПИВШ. - 1996. - №1. - С. 34-57, №2. С. 35-55.
83. История: 300 тестов и проверочных работ для школьников и поступающих в вузы / А. Э. Безсонов, А. А. Данилов, Л. В. Жукова и др. - М.: Дрофа, 1999. - 592с. 9 (М) / И 90 (1 прим.)
84. Іванова О. Підручник з історії: проблеми та перспективи. // ІВШУ. - 1999. - № 1. - С 6-8.
85. Ігнатенко М. Місце історичного краєзнавства в викладанні історії України в школах. // ІВШ. - 2001. - №3-4. - С 40-42.
86. Ільюшина О. Алгоритми історичного процесу. // ІВШ. - 1999. - №3. - С 25-26.
87. Ільюшина О., Сотніченко В. Використання художньо-образних уявлень як прийом формування історичних знань на прикладі теми "Громадянська війна у США 1861-1865 рр.". // ІВШ.

- 1998. - №3. - С. 20-26.
88. Ісаєв Д. Робота над атласами триває. // ЇВШУ. - 2000. -№ 3. - С 55.
89. Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія для 6 кл. серед, школи. - К.: Ірпінськ, 1998. - 400с. 9(М)03 /1 90 (2 прим.)
90. Історія стародавнього світу: 36. завдань. Навч. посібник для учнів 6-х кл. -Х.: Світ дитинства, 1999. - 92с. 9(М)01 /1 90 (2 прим.)
91. Калініна Л. Деякі підходи до визначення концептуальних засад шкільної історичної освіти. // ЇВШУ. - 1999. -№ 1. - С 8-Ю.
92. Калініна Л. Структурування змісту шкільної історії: пошуки підходів, досвід. // ЇВШУ. -1998.-№1.-С 25-30.
93. Калініна Л., Пометун О. На шляху до взаєморозуміння: загальноєвропейський контекст шкільної історії. // ЇВШУ. - 1998. -№ 1. - С 21 -24.
94. Кереновский А. А. История русской армии. В 4-х т. - М.: Голос, 1994, 1999. 9 (4 Рос) / К 36 (по 1 прим.)
95. Киген Дж., Уиткрофт Э. Кто есть кто в военной истории (с 1453 по настоящее время). -Лондон-Нью-Йорк, М.: "Дограф", 2000. - 432 с. 9 (03) / К38 (1 прим.)
96. Кинкулькин А.Т. Академик двух академий: Милица Васильевна Нечкина. // ПИИОВШ. -2001.-№7.-С. 58-65.
97. Клетогонов А. Россия и мир во второй половине XX века. // ПИВШ. - 1993. - №6. - С. 9-18.
98. Клименко А.В. Лекции и семинары в преподавании истории и права. // ПИВШ. - 1998. - №3. - С. 23-26.
99. Клименко А.В., Машков В.С. Брэйн-ринг "Первая половина XX в.: год за годом". // ПИИОВШ. - 2001. - №7. - С. 26-32.
100. Колотилова Н.Ф. Научно-практическая конференция учащихся как средство повышения интереса у к предмету. // ПИВШ. - 2001. - №7. - С. 65-67.
101. Коляда І. А. та інші. Історія України: Підручник для 6-7 кл. серед, шкіл з поглибл. вивч. Історії /І. А. Коляда, К. І. Крилич, С. П. Юрченко. - К.: Генеза, 1999. - 256с. 9(4 Укр) / К 62 (4 прим.)
102. Коляда І. Урок: Київська держава за правління Ярослава Мудрого (7 кл.). // ІВШ. - 2000. -№2. - С 20-26.
103. Коляда І., Грабовська В. Інтегрований урок з історії України та української літератури на тему: "Коліївщина 1768 року в поемі Т. Г. Шевченка "Гайдамаки".// ЇВШУ. - 1997. -№ 4. - С 25-29.
104. Комаров В. Визвольні змагання українського народу (1917-1920 рр.) як складова змісту економічної освіти (10 кл.). // ІВШ. - 2001. - №1. - С 20-24; №2. - С. 28-32.
105. Комаров В. Деякі актуальні питання розвитку методики навчання історії як науки. // ЇВШУ. - 2000. - №4. - С 23-28.
106. Комаров В. Економічна освіта дев'ятикласників на уроках вітчизняної історії кінця ХІХ -початку ХХ ст. // ІВШ. - 1999. - №12. - С 18-21; С. 15-19; 2000. - №1. - С. 13-16; №2. - С. 15-19.
107. Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (7-8 кл.). // ІВШ. - 1998. -№1.-С. 14-18.
108. Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (8-9 кл.). // ІВШ. - 1998. -№10.-С. 14-19.
109. Комаров В. Історичні образи: як їх формувати. // ЇВШУ. - 2001. - №2. - С 26-28.
110. Комаров В. Питання економічної освіти дев'ятикласників на уроках історії України (друга половина ХІХ ст.). // ІВШ. - 1999. - №6. - С 14-18; №7. - С. 14-20.
111. Комаров В. Формування поняття "Українська державність" на уроках історії та правознавства. // ЇВШУ. - 1998. -№ 2. - С.36-38.
112. Концептуальні засади шкільної історичної освіти ("Круглий стіл" на сторінках журналу). // ЇВШУ. - 1999. -№ 3. - С 20-26; № 4. - С. 3-6.
113. Концепция исторического образования в общеобразовательных учреждениях Российской федерации. // ПИВШ. - 2000. - №4. - С. 2-8.
114. Копцюх Б. Використання матеріалів кабінету історії і правознавства у навчально-виховній

роботі. // ІВШ. - 2001. - №2. - С 38-39.

115. Копцюх Б. Вірші-загадки у вивченні історії України (7 кл.). // ІВШ. - 1999. - №8-9. - С 25-26.
116. Корнєєв В. Інтеграція предметів: історія і географія. // ІВШ. - 1998. - №2. - С. 14-19.
117. Король О. В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч.-метод. Посібник. - К., 1998.-365С. 902.7(4 Укр.) / К 68 (1 прим.)
118. Короткова М. В. Наглядность на уроках истории. - М., 1999.
119. Короткова М. В. Практикум по методике преподавания истории в школе. Учебное пособие. -М.-272С.
120. Короткова М. В., Студеникин М. Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях. - М.: Владос, 1999.
121. Коцур В., Чернов Б. Проблема змісту історичної освіти у шкільних підручниках з історії. // ІВШ. - 2000. - №3. - С 12-16; №7. - С. 15-23.
122. Коцур В., Чернов Б. Проблеми удосконалення апарату організації засвоєння знань у шкільних підручниках з історії. // ІВШ. - 1999. - №8-9. - С. 17-21.
123. Кравчук Г. Використання антропоніміки у навчальному процесі. // ІВШ. - 2000. - №7. - С 23-27.
124. Краснопільська Р. Урок з елементами гротеску. // ЇВШУ. - 2001. -№1. - С. 47-49.
125. Краснопольська Р. Урок-"чайна церемонія".// ЇВШУ. - 2001. -№1. - С 46-47.
126. Криlach К. Прометей-визволитель (Сценарій позакласного заходу для учнів 6-х класів). // ЇВШУ. - 1997. -№3. - С 34-35.
127. Кудря Т. Тема "Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України" (План-конспект уроків) // ЇВШУ. - 1999. -№1. - С 31-36; №2. - С. - 28-34; №3. - С. 46-49; №4. - С. -30-34; 2000. -№1.-С. 42-43.
128. Кузнецов Ю. Монологічна і діалогічна структура підручника з історії та її вплив на демократичну поведінку учнів. // ЇВШУ. - 1998. -№4. - С. 50-52.
129. Кузьменко О. Урок-семінар. // ЇВШУ. - 2001. - №2. - С. 29-31; №6. - С. 20-23.
130. Кузьміна Э.М., Набатова О.В. Из опыта тестовой проверки знаний. // ПИВШ. - 1998. - №5. - С. 34-36.
131. Кулікова Л. Гімназія як символ кращих традицій у вітчизняній освіті. // ІВШ. - 2000. - №4. -С. 8-14.
132. Кульчицький С. В. та інші Історія України: Підручник для 11-го кл. серед, школи / С В. Кульчицький, М. В. Коваль, Ю. Г. Лебедев. - К.: Освіта, 2000. - 367с. 9(4 Укр) / К 90 (9 прим.)
133. Кучерук И.В. Образные задания на уроках истории. // ПИИОВШ. - 2001. - №7. - С 43-47.
134. Лазукова Н.Н. Использование технологического подхода в обучении истории. // ПИВШ. -2001.-№1.-С. 59-67.
135. Лебедева Ю. Західна Україна у складі Польщі. // ЇВШУ. - 1998. -№1. - С. 36-39.
136. Лебедева Ю. Розробки уроків за темою "Західноукраїнські землі в 1920-39 рр." 10 клас. // ЇВШУ. - 1998. -№2. - С. 39-45.
137. Левітас Ф., Розвадовська Л. Робота з підручником на уроках історії./ЛВШ. -2007. - №5. - С. 22-27.
138. Левітас Ф., Розвадовська Л. Дискусія на уроках історії.//ІВШ. -2007. - №11-12. - С. 22-27.
139. Липавский С.А. Школьный археологический кружок. // ПИВШ. - 1993. - №1. - С 45-57.
140. Локшина О. Напрямки реформування змісту середньої освіти у сучасній Європі. // ІВШ. -2000. - №9.-С 13-15.
141. Локшина О. Принципи стуктурування змісту шкільної історичної освіти у Великобританії. // ЇВШУ. - 2001. - №3. - С 49-52.
142. Локшина О., Ткаченко Ю. Система шкільної освіти Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії. // ІВШ. - 2001. - №7. - С 23-27.
143. Луцишина И.В. Формирование умения работать с текстом учебника в V классе. // ПИВШ. - 1998. -№4.-С. 22-26.
144. Мазнюк В. Подорож козацькими стежками. Острів Хортиця (Сценарій історичного вечора). //

ЇВШУ. - 2000. - № 1. - С 44-46.

145. Мазнюк В. Сповідь великої політики: матеріали до уроку на тему "Перша світова війна". // ЇВШУ. - 1998. - № 1. - С 43-46.

146. Майер Р. Роль учебника истории в сегодняшней Европе. // ПИВШ. - 2000. - №8. - С. 53-55.

147. Мамонов Г. Боністика на уроках історії. // ІВШ. - 2000. - №2. - С. 17-19.

148. Мамонов Г.А. История медицины на уроках. // ПИВШ. - 1993. - №4. - С. 33-35.

149. Мартинюк О, Гісем О. Нові вітчизняні навчальні атласи з історії. // ЇВШУ. - 2000. - № 2. - С. 50-52.

150. Мацкайлова О.А. Познавательные игры в курсе истории средних веков. // ПИВШ. - 1999. - №8.-С. 29-35.

151. Мельниченко Б. Друга світова війна в навчальних планах з історії в середній школі ФРН. // ІВШ. - 2000. - №5-6. - С 27-32.

152. Мельниченко Б. Концептульні засади вивчення історії в сучасній загальноосвітній школі Чехії та Словаччії. // ІВШ. - 1999. - №5. - С 10-15.

153. Мельниченко Б. Система шкільної освіти у Федеративній республіці Німеччини. // ІВШ. -2001.-№5.-С. 17-21.

154. Миллард Э. Атлас Древнего мира. / Пер. с англ. Л. Седова; Ил. Р. Барнетта. - М.: Слово, 1999. - 64с. 9(М)03 / М 60 (1 прим.)

155. Миронюк С. Використання технічних засобів навчання в теорії і практиці викладання історії. // ІВШ. - 2000. - №2. - С. 12-14.

156. Мисан В. Вивчення писемних джерел на уроках історії України. Універсали Центральної Ради. // ЇВШУ. - 1997. - № 2. - С 31-34.

157. Мисан В. Використання опорних конспектів на уроках історії. // ЇВШУ. - 1997. - № 1. - С. 27-30.

158. Мисан В. До питання про назви курсів шкільної історії. // ЇВШУ. - 2000. - № 2. - С. 2-5.

159. Мисан В. Історія України. Друга половина XVI - перша половина XVII ст. Робочий зошит. - Львів: Кальварія - Київ: Абрис, 1997. - 96 с

160. Мисан В. Історія України. Друга половина XVII - кінець XVIII ст. Робочий зошит. - Львів: Кальварія - Київ: Абрис, 1997. - 96 с

161. Мисан В. Історія України. Кінець XVIII - перша половина XIX ст. Робочий зошит. - Львів: Кальварія - Київ: Абрис, 1997. - 96 с

162. Мисан В. Історія України. Друга половин XIX - початок XX ст. Робочий зошит. - Львів: Кальварія - Київ: Абрис, 1997. - 96 с

163. Мисан В. Робота в динамічних парах на уроках з початкового курсу історії України. //

164. ЇВШУ. - 1996. - № 1. - С. 31-33.

164. Мисан В. Характеристика уроку з пропедевтичного курсу історії. // ЇВШУ. - 2001. - № 1. - С. 26-31.

165. Мисан В. Якої історії та як потрібно вчити п'ятикласників. // ЇВШУ. - 1996. - № 1. - С 29-30.

166. Мороз П. В. Дидактичні матеріали з історії стародавнього світу: 6 кл. - К.: А.С.К., 1998. -126с. 9(070.2) / М 80 (1 прим.)

167. Мороз П. Методичні вимоги до характеристики історичної особи. // ЇВШУ. - 1997. - № 3. - С 26-28.

168. Недосекина Н.В., Пастухова В.А. Изучение истории культуры: интегрированный поход. // ПИВШ. - 1999. - №2. - С. 23-26.

169. Нільсен Х. С. Викладання історії в Данії. // ЇВШУ. - 1996. - № 1. - С. 39-40,42.

170. О современных методах преподавания истории. // ПИВШ. - 2001. - №4. - С. 66-77.

171. Оберман В.Я. Опорные конспекты и схемы на уроках истории. // ПИВШ. - 1996. - №3. - С. 24-32.

172. Огнев'юк В. До питання про зміст історичної освіти // ЇВШУ. - 1998. - № 4. - С. 2-5.

173. Ореходько О. Ігровий компонент на уроках історії Стародавнього Сходу. // ІВШ. - 2000. - №7. - С 34-37.

174. Ореходько О. Історія та комп'ютер. // ІВШ. - 2001. - №5. - С 22-24.
175. Ореходько О. Комп'ютери на уроках історії. // ЇВШУ. - 2001. - №4. - С 23-25.
176. Осадчук Р. Застосування словесно-діалогічних методів у навчальному процесі. // ІВШ. -1999. - №7. - С 11-13; №8-9. - С. 12-16.
177. Осадчук Р. Роль запитань учителя у застосуванні словесно-діалогічних методів навчання. // ІВШ. - 2000. - №8. - С 20-22.
178. Осадчук Р. Сутність і види контролю і перевірки знань учнів. // ІВШ. - 2001. - №2. - С 2-6.
179. Осмаловська О. Міні-підручник з історії до адаптивно-перетворювального етапу з теми "Україна в умовах деєсталінізації (1956-1964)". // ІВШ. - 1999. - №3. - С 30-32.
180. Охредько Олег. Вивчення історичної хронології на уроках історії стародавнього світу за допомогою дидактичних ігор. // ІВШ. - 1999. - №12. - С. 21-24.
181. Падаляк М. Г., Хірна О. О. Всесвітня історія: Історія середніх віків: Підручник для 7 класу. - К.: Фаренгейт, 2000. 288., іл. 9(М)1 / П 44 (5 прим.)
182. Палатна О. Дидактичні матеріали з всесвітньої історії до теми "Друга світова війна" (11 кл.). // ІВШ. - 2001. - №5. - С 30-35.
183. Палатна О. Країни Західної Європи, США і Канада в II пол. XX століття: роздатковий матеріал (11 кл.). // ІВШ. - 2000. - №2. - С 31-33.
184. Панферова Н.Н. О методике формирования учебных умений школьников. // ПИВШ. - 2000. - №3. - С. 43-45.
185. Панферова Н.Н. Обучение истории во второй половине XIX - начале XX века. // ПИВШ. -2000.-№1.-С. 69-71.
186. Пасічник В. Викладання предметів "Історія" та "Суспільствознавство" у світлі реформ освіти у Польщі. // ІВШ. - 2000. - №8. - С. 10-12.
187. Пасічник В. Модернізація змісту підготовки вчителів історії у вузах Польщі. // ЇВШУ. -2001.-№1.-С 53-54.
188. Пастушенко Р. Діагностування навчальних досягнень учнів з історії. // ЇВШУ. - 2001. - №2. - С 32-35.
189. Перші результати конкурсу на кращі підручники з історії України. // ЇВШУ. - 1999. -№ 2. -С 51-54.
190. Пироженко Л. Автори перших популярних книг з історії України та їх творчий доробок (кінець XX ст. - 20-і рр. XX ст.). Часті. О.Я Єфіменко // ІВШ. - 1998. - №4. - С 10-14.
191. Пироженко Л. Автори перших популярних книг з історії України та їх творчий доробок (кінець XX ст. - 20-і рр. XX ст.). Част.ІІ. Г.О. Коваленко // ІВШ. - 1998. - №9. - С 6-9.
192. Пироженко Л. Автори перших популярних книг з історії України та їх творчий доробок (кінець XX ст. - 20-і рр. XX ст.). Част.ІІІ. М. С. Грушевський. // ІВШ. - 1999. - №3. - С. 16-19.
193. Пироженко Л. Автори перших популярних книг з історії України та їх творчий доробок (кінець XX ст. - 20-і рр. XX ст.). Част. ІV. М. М. Аркас. // ІВШ. - 1999. - №4. - С 16-19.
194. Пироженко Л. Вклад Івана Крип'якевича в популяризацію історії України. // ІВШ. - 2000. -№8.-С 11-14.
195. Пироженко Л. Г. М. Хоткевич та його "Історія України". // ІВШ. - 2000. - №4. - С 15-17.
196. Пироженко Л. З історії навчальної книги в Україні. // ІВШ. - 1997. - №11. - С 9-11.
197. Пироженко Л. Н.Я. Григорієв - автор навчальних книг з історії України. // ІВШ. - 2000. -№2. - С 2-6.
198. Пироженко Л. Навчальні книги з історії України в період відродження української державності та національної школи (1917-1920 рр.). // ІВШ. - 1999. - №8-9. - С. 5-8.
199. Підсумковий контроль знань з суспільствознавчих дисциплін: думка учнів, батьків, учителів. // ЇВШУ. - 1999. -№ 2. - С 40-51.
200. Подольський А. Рада Європи і проблеми викладання історії. // ІВШ. - 1997. -№7. - С 3-4.
201. Померанцева Н.Л. Предметная историческая неделя. // ПИВШ. - 1998. - №3. - С. 66-67.
202. Пометун О. Вивчення історії в початковій школі як основа і найважливіший засіб виховання духовності, національної свідомості та розвитку мислення молодших школярів. // ЇВШУ. - 1996.

-№2.-С 15-18.

203. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі/ О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. - К.: Генеза, 2005, - с 328.

204. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. // ІВШ. - 2001. - №8. - С. 2-25.

205. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. 5-11 класи (нова редакція). / За ред. акад. В. А. Смолія // ІВШУ. - 1998. - № 4. - С 6-29.

206. Ржепецький Л. Використання прислів'їв та приказок на уроках з історії України (з досвіду роботи). // ІВШ. - 1997. - № 6. - С 19-20.

207. Ржепецький Л. Формування в учнів історичного мислення засобами фольклору (на прикладі навчального курсу з історії України для 5 класу). // ІВШ. - 2000. - №1. - С. 7-9.

208. Розвадовська Л. Методичні поради з історії щодо впровадження інновацій у навчальний процес. // ІВШ. - 2000. - №4. - С 20-22.

209. Рыжова СВ., Рыжов В.А. Викторина "Интеллектуальный лабиринт". // ПИВШ. - 2000. -№4. - С. 60-63.

210. Рыжова СО., Рыжов В.А. Викторина "Своя игра". // ПИИОВШ. - 2001. - №7. - С. 32-37.

211. Рыхкова Н.Г. Использование компьютерного учебника на занятиях по истории (из опыта работы). // ПИВШ. - 2000. - №3. - С 52-53.

212. Самостоятельная работа школьников по изучению общественных дисциплин (история и современность). // ПИВШ. - 2001. - №7. - С. 68-71.

213. Сизон В. Випробування джури, або Незвичайна подорож через Дніпровські пороги на Січ (сценарій історичного вечора для учнів 6-8 класів). // ІВШУ. - 1997. -№ 1. - С 37-40.

214. Сизон В. Молитва за Україну. "Круглий стіл", присвячений 400-річчю від дня народження та 35 - річчя від дня смерті видатного вченого, просвітителя XVII ст. митрополита Київського Петра Могили. // ІВШУ. - 1996. -№ 2. - С 38-41.

215. Сизон В. Увага до уваги, або кілька порад молодому вчителю, як мобілізувати увагу учнів 5-8 класів. // ІВШУ. - 1996. -№ 2. - С 36-38.

216. Скворцова Н.Г. Элементы смеховой культуры на уроках истории. // ПИВШ. - 1998. - №5. -С 42-43.

217. Смирнов С.Г. Из "Задачника по истории древнего мира". // ПИВШ. - 1993. - №6. - С. 46-57.

218. Смотрицкий Євген. Про історичну освіту. // ІВШУ. - 1997. -№ 4. - С 13-15.

219. Солдатова О.Н. Развитие мышления учащихся на уроках истории. // ПИВШ. - 2000. - №9. -С 39-42.

220. Сотніченко В. Бізнес-фестиваль на уроці історії. // ІВШ. - 1998. - №4. - С. 15-17.

221. Сотніченко В. Виховання толерантності на уроках історії. // ІВШУ. - 2000. -№ 2. - С 31-36.

222. Сотніченко В. Диференціація процесу формотворення знань на основі структурування змісту навчального матеріалу (на прикладі теми "Перша світова війна", 10 кл.). // ІВШ. - 1999. -№7.- С 25-28.

223. Сотніченко В. Рейтингова система оцінювання результатів навчальної діяльності учнів: сутність і значення. // ІВШ. - 1998. - №5-6. - С 28-30.

224. Сотніченко В. Система оцінювання в школі: проблема модернізації. // ІВШ. - 1999. - №5. -С 20-22.

225. Сотніченко В. Структурування знання при вивченні історії в школі. // ІВШ. - 1998. - №10. -С 10-13.

226. Сотніченко В. Технологія формотворення знань як базова технологія розвитку здібностей учнів до самостійної навчальної діяльності (на прикладі теми "Хрестові походи", 7 кл.). // ІВШ. -2000. - №8.-С 31-40.

227. Сотніченко В. Урок історії: нові технології навчання. // ІВШ. - 1997. - №8. - С. 16-21.

228. Сотніченко В., Ільюшина Олена. Тема: "Розвиток західноєвропейської середньовічної культури" (7 кл.). // ІВШ. - 1999. - №10. - С. 42-44. Є стрічка часу.

229. Стельмах С. П. та інші Всесвітня історія. Новий період (Кінець XVIII - початок XX ст) 9 кл. - К.: Академія, 1998. 296с. 9(М)3 / С 79 (1 прим.)

230. Степанищев А. Т. Методический справочник учителя истории. - М., 2000.
231. Стрелова О.Ю. Формулировка темы урока: нераскрытые возможности. // ПИВШ. - 1997. - №3. - С. 43-45.
232. Теміров Ю. Т., Шикова Л. В. Всесвітня історія ХХ ст.: Основні відомості шкільного курсу. - Донецьк: БАО, 1998. - 93с. 9(М)7 / Т 32 (2 прим.)
233. Терещенко К. Интеллектуальні ігри на уроках історії (на прикладі уроку-гри "Руїна: причини, наслідки, уроки", 8 кл.). // ІВШ. - 2000. - №10. - С 18-20.
234. Терно С. До проблеми підвищення ефективності оцінювання результатів навчання учнів. // ІВШУ. - 2001. - №3. - С 14-19.
235. Терно С. Сучасні тенденції розвитку історичної освіти: досвід Ради Європи. // ІВШ. - 1997. - №7. - С 1-3.
236. Терно С. Технологія формування наукових понять в учнів 9-х класів на уроках історії. // ІВШ. - 2001. - №1. - С 13-20; №2. - С. 24-27.
237. Терно С. Умови формування наукових понять в учнів на уроках історії. // ІВШ. - 2000. - №1. - С 9-12.
238. Тирская Е.А. О семинарских занятиях и групповой форме работы. // ПИВШ. - 1991. - №3. - С. 115-116.
239. Тоболін Т. Вивчення життя і діяльності історичних осіб через використання схем-портретів. // ІВШУ. - 1999. - № 1. - С 25-27.
240. Тоболін Т. Піктограми на уроці історії. // ІВШУ. - 2000. - № 2. - С 36-39.
241. Требования к историческому образованию учащихся в средней школе (Временный государственный стандарт). // ПИВШ. - 1993. - №4. - С. 53-59, №5. - С. 45-51.
242. Троицкий Л.Ю. Дети пишут историю (инновационная технология исторического образования). // ПИВШ. - 1999. - №1. - С. 24-27.
243. Турянська О. Технологічні засади історичної освіти. // ІВШУ. - 2000. - № 3. - С. 11-14.
244. Удод О. Аксиологічний (ціннісний) підхід у викладанні історії. // ІВШУ. - 1999. - № 3. - С. 27-30.
245. Удод О. Історична освіта і формування духовних цінностей. // ІВШУ. - 1996. - № 1. - С. 16-20.
246. Уланова Л. Рівні навченості учнів з історії та критерії їх оцінювання. // ІВШУ. - 2000. - №3. - С 37-41.
247. Умбрашко К.Б. Развитие творческого мышления на уроках истории. // ПИВШ. - 1996. - №2. - С. 29-34.
248. Учительский катехизис. // ПИВШ. - 1991. - №4. - С. 107-112.
249. Ушаков А.В. Первое учебное пособие для педучилищ по отечественной истории. // ПИВШ. - 1997. - №3. - С. 57-67.
250. Фатке В. Работа с картой. // ПИВШ. - 1991. - №3-4. - С. 48-54.
251. Федорук Я. Історія України в життєписах князів та гетьманів: Посібн. для учнів. - Тернопіль: Навч. книга, 1999. 80с. 9(4 Укр) / Ф 33 (2 прим.)
252. Фідря О. Афоризми та висловлювання у викладанні історії. // ІВШУ. - 1998. - № 1. - С 32-35.
253. Фідря О. Інформаційно-розвиваючі блоки як один із засобів індивідуалізації навчання історії. // ІВШУ. - 1997. - № 2. - С 26-30.
254. Фідря О. Методологія історії і тенденції розвитку шкільної історичної освіти, // ІВШУ. - 1999. - №3. - С 31-36.
255. Хейлик Л. Організація словникової роботи на уроках історії. // ІВШУ. - 1998. - № 3. - С 43-44.
256. Хофман Х. Разработка программы социального и политического образования в Нидерландах. // ПИВШ. - 1991. - №3. - С. 98-103.
257. Черваков Н.Н. Организация работы с документами на уроке. // ПИВШ. - 1999. - №8. - С. 47-50.
258. Чернов А.В. Использование информационных технологий в преподавании истории и обществознания. // ПИВШ. - 2001. - №8. - С. 40-46.
259. Чернова М.Н. Изучаем историю семьи. // ПИВШ. - 2001. - №3. - С. 47-54.
260. Шевченко Н.И. Работа с учебником и развитие школьников. // ПИВШ. - 1999. - №6. - С. 45-51.

261. Шикуненко О. Завдання для самостійної роботи з історії України (10 клас). // ЇВШУ. - 1997. - №3. - С 38-42.
262. Шугаєва Л. Шкільна освіта України польсько-литовської доби. // ІВШ. - 1997. - № 6. - С 5-8.
263. Щеглова Т.К. Устная история и краеведческая работа. // ПИВШ. - 1998. - №5. - С. 60-66.
264. Щербо И.Н. Технология развития рефлексивного мышления. // ПИВШ. - 2001. - №2. - С. 50-53.
265. Эдиджер М. О преподавании истории. // ПИВШ. - 1991. - №5. - С. 147-152.
266. Энциклопедический словарь юного историка: / Отечественная история / Сост. В. Б. Перхавко. - М.: Педагогика-Пресс, 1997. - 584с; ил., карты. 9(4 Рос) / С 68
267. Энциклопедический словарь юного историка: Всеобщая история / Сост. Н. С. Елманова, Е. М. Савичева. - 2-е изд., доп. - М.: Педагогика пресс, 1999. - 448с. 9(03) / С 68
268. Энциклопедия для детей. - М: Аванта, 1999 - Т. 1. Всемирная история. - 686с, ил. 9(03) / С 68
- Додаткова:*
1. Бунатян К.Л., Зубар В.М., Селіцька СІ. Історія Стародавнього світу в 6 класі. К., 1997.
  2. Бандровський М.В. Історія Стародавнього світу. Підручник для 6 класу. К., 1998.
  3. Шалагінов Б.Б., Шалагінова О.С. Історія Стародавнього світу. К., 1999.
  4. Щупак І. Історія Стародавнього світу. Запоріжжя, 1999.
  5. Немировский А.И. Книга для чтения по истории древнего мира. М. - «Просвещение», 1986.
  6. Даниленко В. Історія стародавнього світу . - Навчальний посібник . К. "Видавництво "Учитель" 2002.
  7. Бандровський О Історія стародавнього світу. Робочий зошит . К. Генеза . 1998.
  8. Дячков С.В. Історія стародавнього світу . 6 кл. Робочий зошит.Х. "Світ дитинства" 2000.
  9. Савельев О.М. Історія стародавнього світу Зошит з друкованою основою. Вінниця. "АІСТ -прес". - 1998.
  10. Марченко М. Дидактичні ігри з історії стародавнього світу (6 клас). Бібліотечка "Все для вчителя". 2004. № 6.
  11. Всемирная история, у истоков цивилизации. М. 1999.
  12. Любимов Л. Искусство Древнего мира. М., 1980.
  13. Голованов СО. Історія Стародавнього світу. - К., 1999.
  14. Крижанівський О., Ставнюк В. Сучасні тенденції у висвітленні історії Стародавнього світу.
  15. Історія в школах України. К., 1997.
  16. История Древней Греции. М., 1988.
  17. Міфи Стародавньої Греції. К., 1998.
  18. Міфологічний словник. К., 1997.
  19. Крижанівський О. Історія Стародавнього світу. К., 1997.
  20. Всемирная история. Эллинизм. М., 1999.
  21. История Древнего Рима. - М., 1981.
  22. Римляне. Переклад з англ. - М., 1998.
  23. Карліна О.М. Історія середніх віків. 7 клас. К.: Генеза, 2003.
  24. Подаляк Н.Г. Історія середніх віків 7 клас. К.: Генеза, 2003.
  25. Крижанівський О.П., Хірна О.О. Історія середніх віків 7 клас. К.: "Аквілон - Прес", 1998.
  26. Подаляк Н.Г., Хірна О.О. . Історія середніх віків 7 клас. Навчальний посібник К.: "Фаренгейт", 2002.
  27. Хрестоматія з історії середніх віків. К.: "Освіта", 1998.
  28. Книга для чтения по истории средних веков. М.: «Просвещение», 1991.
  29. Бірюльов І.М. Всесвітня історія. Нова історія (підручник). Ч. І. К.: Генеза, Просвіта. 1999, 2002.
  30. Дрібниця В.О. Крижанівська В.В. Нова історія (підручник). К.: "Фаренгейт", 2000.
  31. Жарова Л.М. та ін. Всесвітня історія. Епоха становлення цивілізацій (підручник). К.: Генеза 2001.
  32. Гісем О.В. Мартинюк О.О. Всесвітня історія (посібник). К.: "А.С.К.". 2000.

33. Коляда І.А. Гісем О.В. Всесвітня історія (посібник). К.: "Каннон", 1998.
34. Всесвітня історія. Хрестоматія (1492 - 1789). Запоріжжя: "Просвіта", 2002.
35. Кваша Е.А., Коркин І.Г., Манаєв А.Ю. Всемирная история. 8 класс. Опорные конспекты в схемах и таблицах. Симферополь «Ната» 2001.
36. Білоножко С.В. та ін. Всесвітня історія (підручник) 9 клас. К.: Генеза, Просвіта, 2001 - 2002.
37. Малій О.В. Всесвітня історія (підручник) 9 клас. К.: А.С.К. 1999.
38. Бердичевський Я.М. Осмоловський С.О. Всесвітня історія (навчальний посібник). 9 клас. К.: Прем'єр 1998.
39. Слісаренко А.Г., Стельмах С.П., Пивовар С.Ф. Всесвітня історія (навчальний посібник). 9 клас К.: Академія 1998.
40. Гісем О.В., Мартинюк О.О., Ольбішевський А.Л., Даниленко В.В., . Всесвітня історія (посібник). 9 клас К.: А.С.К. 2000.
41. Татаринів М.В., Воропаєва В.В. Всемирная история. 9 класс. Учебное пособие.
42. Полянський П.Б. Всесвітня історія (підручник). 10 кл. К.: Генеза, 2002.
43. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія (підручник). 10 кл. К.: А.С.К., 2003.
44. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія (підручник). 11 кл. К.: А.С.К. 2003
45. Даниленко В.М., Гісем О.В., Подобєд А.О. Всесвітня історія (підручник). 10 кл. К.: Ніка-Центр, 2000.
46. Рожик М. С Та ін. Всесвітня історія (підручник). 10 кл. К.: Генеза 2001.
47. Давлетов О.Р., Косміна В.Г., Мороко В.М. Всесвітня історія (підручник). 11 кл. К.: Генеза, Просвіта, 2002.
48. Бердичевський Я.М., Ладиченко Т.В., Щупак І.Я. Всесвітня історія (підручник). 11 кл. К.: Прем'єр. 2001.
49. Бураков Ю.М. Всесвітня історія (підручник) 11 клас К.: Генеза, 2000
50. Трубайчук А.Ф. Полянський П.Б. та ін. Всесвітня історія 1901-1945 (посібник). К.: Генеза, 2000.
51. Бердичевський Я.М., Ладиченко Т.В. Всесвітня історія. 1914 - 1939 (посібник.) К.: А.С.К., Прем'єр 1998, 2000.
52. Слюсаренко А.Г., Стельмах С.П., Пивовар С.Ф. Всесвітня історія. 1900 - 1945 (посібник.) К.: Академія 1998.
53. Давлетов О.Р., Косміна В.Г., Білоножко С. Турченко Ф.Г. Всесвітня історія, (посібник.) К.: Просвіта 2002.
54. Віднянський С.В., Дрібниця В.О. Всесвітня історія, (посібник.) 11 кл. К.: Фаренгейт 2000.
55. Власов В. Данилевська О. Вступ до історії 5 кл. - К., 1999.
56. Лех Р. Темірова Н. Історія України 7 кл. - К., 2000.
57. Коляда І. Крилач К. Юренко С. Історія України 7 кл. - К., 1999.
58. Швидко Г. Історія України 8 кл. - К., 1999.
59. Власов В. Історія України 8 кл. - К., 1999.
60. Коляда І. Історія України 9 кл. К., 2001.
61. Мороко В. Гурченко Ф. Історія України 9 кл. - К., 2000.
62. Гурченко Ф. Новітня історія України ч.-І. - К., 2000.
63. Гурченко Ф. Панченко П. Новітня історія України ч.-ІІ - К., 2001.
64. Кульчицький С. Історія України 10 кл. - К., 2000.
65. Кульчицький С. Історія України 11 кл. - К., 2000.
66. Баханов К. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. - К., 1996.
67. Горохівський П. Історія України 5 кл. Розробки уроків. - Тернопіль, 2001.
68. Горохівський П. Історія України 7 кл. Розробки уроків. - Тернопіль, 2001.
69. Горохівський П. Історія України 8 кл. Розробки уроків. - Тернопіль, 2001.
70. Історія України. Навчально-методичний посібник 7 кл. - Харків, 2000.
71. Історія України. Навчально-методичний посібник 8 кл. - Харків, 2000.
72. Лебедева Ю. Вивчення історії України 10 кл. Посібник для вчителів. - Тернопіль, 2001.